

LUNDS
UNIVERSITET

För att de hugger i mitt hjärta

Kampen om ett landskap – Ojnareskogen 2012

Wösel Thoresen

Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi

SGEK 02

Höstterminen 2012
Handledare: Tomas Germundsson

Abstract

This thesis explores the resistance towards a planned lime stone quarry on northern Gotland. Drawing upon the theory about the landscape as a product of social relations which can be attributed to different values and purposes. The aim is to understand how the opposing justifies their right to the landscape. The fight in *Ojnareskogen* is originating from two very different perspectives on the landscape. Nordkalk, the company behind the planned quarry sees in *Ojnareskogen* a valuable natural resource, while environmental groups and activists sees a landscape with a unique nature which should be protected. Arguments as to why the area should be preserved are both ecological, legal, political and moral to their character.

Antal ord: 17 505

De satt kvar vid sin eld, medan solen steg, under dem brusade älven, och runt omkring hade skogen vaknat. Trädkronorna rörde sig stillsamt i morgonvinden, gökarna gol, en hackspett hamrade på en tallstam någonstans i närheten, och på andra sidan älven kom en älgfamilj fram vid skogsbrynet. Och de satt där båda och kände det som om de rådde om alltsammans, älv och skog och allt levande liv som där fanns.

Astrid Lindgren, Ronja Rövardotter

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
FÖRORD	5
1. INTRODUKTION	5
1.1 INLEDNING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.3 AVGRÄNSNINGAR	7
1.4 OJNARESKOGENS MÅNGA NAMN	7
1.5 KALKBROTTET I BUNGE, BAKGRUNDEN	9
UPPSATSENS HUVUDAKTÖRER	9
Bevara Ojnareskogen	9
Fältbiologerna	9
Nordkalk	9
KONFLIKTEN	9
2005 – 2011	10
Nordkalk får tillstånd att bryta	11
Ockupera Ojnareskogen	12
Polisveckan	14
Hösten 2012	15
1.6 NORDKALK KOMMER TILL TALS	16
2. TEORETISKT RAMVERK	18
2.1 LANDSKAP	18
2.2 DET IDEOLOGISKA LANDSKAPET	20
2.3 DET NATURLIGA LANDSKAPET	21
3. METOD OCH MATERIAL	23
3.1 METODOLOGISKA OCH TEORETISKA ÖVERVÄGANDEN	23
3.2 INSAMLANDET AV MATERIAL	25
INTERVJUER	25
Kontakt med informanter och snöbollstekniken	27
Halvstrukturerade intervjuer	28
DOKUMENTSTUDIER	28
Tidningsartiklar	28
Pressmeddelanden	29
Radio- och Tv-reportage	29
4. VEMS LANDSKAP?	30
4.1. EKOLOGISKA PERSPEKTIV	31
4.2 JURIDISKA OCH POLITISKA PERSPEKTIV	33
4.3 RELATIONEN TILL SKOGEN OCH NATURLANDSKAPET	37
5. ANALYS OCH SLUTSATS	42
6. SAMMANFATTNING	45
7. REFERENSER	47
Appendix I, intervjuguiden	51
Appendix II, intervjupersoner	52
Appendix III, vad har hänt i Ojnareskogen	55

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till alla som har deltagit i denna studie. Utan er vilja att dela med er av tid och engagemang hade denna uppsats aldrig kunnat genomföras, tack!

När jag i december åkte hem från Gotland kände jag mig knäsvag inför stundande uppgift. I bagaget hade jag nästan tjugo intervjuer med människor som på olika sätt varit inblandade i kampen om Ojnareskogen. Många av de jag talat med har lagt ner själ och hjärta i arbetet för att bevara Ojnareskogen. Deras engagemang är stort och jag hoppas kunna göra dem rättvisa. Min förhoppning är att följande arbete kan bidra till en ökad förståelse för den kamp som pågår om landskapet.

1. Introduktion

1.1 Inledning

We all live in a landscape, but we do not live in the same landscape.
(Mitchell, 2008:36).

Under sommarmånaderna 2012 stördes semesterfriden på Gotland. I augusti kom Gotlandsfärjan lastad med poliser, hästar och terrängfordon. Varför undrade den solbadande stockholmaren? I en skog på norra Gotland hade hundratals demonstranter samlats för att förhindra avverkningen av en skog. Skogen, som kallas Ojnareskogen, ligger i ett naturområde vilket beskrivs som unikt i Sverige, och har tidigare varit planerat att ingå i Gotlands första nationalpark. Företaget Nordkalk ville nu gräva bort skogen, och börja bryta kalk i ett stenbrott med en yta av 300 fotbollsplaner.

Sommaren 1741 reste Carl von Linné till Gotland. När han och hans sex följeslagare reste på en skogsväg mellan Fleringe och Hau noterade Linné i sin dagbok att, ”vägen låg mest över flata kalkhällar, där vi mest gå måste, i fruktan att mista armar och ben om hästen snavade” (Gullander, 1971:40). Om skogsvägen som Linné tog från Fleringe till Hau och sen vidare till Bunge finns kvar idag, det vet jag inte. Jag antar att den passerade genom Ojnareskogen, och under sommaren var det inte hästar som trampade skogsvägen fram. Istället dundrade skogsavverkningsmaskiner genom den grönska som Linné redan på 1700-talet beskrivit som unik.

Historiskt har det alltid funnits en motsättning mellan naturen, skogen och samhällsliga råvaruintressen. Idag är dessa konflikter mer omfattande än någonsin då teknologiska framsteg tillåter snabbare och mer radikala förändringar i landskapet än vad man kunnat förr. Det hade varit svårt för den gotländske stenarbetaren i början av 1900-talet att förstå sig omfattningen hos dagens kalkbrottsverksamhet.

Carl Sauer skrev i sin stilbildande *The Morphology of Landscape* från 1925, att geografers främsta uppgift är att undersöka hur naturlandskapet agerar som både arena för, och som aktiv deltagare i att forma människans geografiska aktivitet (Mitchell 2000:27). Jag vill i min uppsats undersöka hur ett landskap på norra Gotland engagerade hundratals, unga som gamla, öbor och fastlänningar, i att förhindra avverkningen av skogen och marken från att grävas bort.

För att förstå ett landskap är det enligt Mitchell otillräckligt att endast betrakta landskapet (Mitchell, 2008:32). När jag i december åkte till Gotland för att besöka Ojnareskogen såg jag en ganska oansenlig samling knotiga tallar och nakna buskar. Inget av de fysiska attributen i landskapet avslöjar den nästan tio år långa rättsprocess, i vilken just den här skogen är huvudperson, och som i skrivande stund väntar på ett slutgiltigt beslut. Snön täckte de områden där tält stått och där fanns ingenting som visade den maktkamp som utspelat sig, just precis här. Träden runt Anna-Gretas Hage stod stumma, stammarna kring provbrotten kunde ingenting berätta, om att för tre månader sedan kedjade människor fast sig vid skogsmaskiner, för att skydda just dessa träd.

Förståelsen för ett landskap kommer av förståelsen och analysen av de krafter som skapar landskapet. Som forskare måste man ta sig förbi det fysiska i ett landskap och se de konflikter som bidragit till att forma landskapet. De stridande parterna i Ojnareskogen grundade alla sin argumentation på ett gemensamt fysiskt landskap. Men aktörerna skiljer sig åt i val av ingångsperspektiv till landskapet, och de värden som kan tillskrivas Ojnareskogen. Därför skiljer sig deras åsikter om hur landskapet bör brukas.

1.2 Syfte och frågeställningar

Jag vill undersöka den konflikt som framkallats av stridande åsikter om Ojnareskogens användningsområde. För att möta avsikten med uppsatsen kontaktades alla inblandade parter i konflikten. Dock hörde inte Nordkalk av sig under perioden då jag genomförde mina intervjuer. Därför har uppsatsens ursprungliga tanke, att undersöka alla parters perspektiv och göra en komparativ studie omformulerats att endast omfatta motståndarsidans argumentation.

Min studie syftar till att undersöka hur motståndet mot ett kalkbrott i Ojnareskogen på norra Gotland tagit sig uttryck, och hur man på motståndarsidan motiverar sin rätt till landskapet. Samt att undersöka hur relationen till skogen påverkar synen på brukandet av landskapet.

Frågeställningar som jag har jobbat efter för att möta uppsatsens syfte är följande,

- Varför motsätter sig de protesterande ett kalkbrott i Bunge Ducker, Ojnareskogen?
- Hur motiveras tillämpandet av civil olydnad för att hindra avverkningen av Ojnareskogen?
- Hur beskriver de protesterande sin relation till skogen?

1.3 Avgränsningar

Det har mig veterligen inte, utöver reportage och artiklar i media, publicerats någon vetenskaplig text om det som skedde på norra Gotland under sommaren 2012. Troligen av anledningen att det skedde för mindre än sex månader sedan. När jag började läsa in mig på konflikten i Ojnareskogen insåg jag snabbt att detta var en fråga som kan studeras ur flera perspektiv. Det finns många intressanta frågor att besvara. När jag några veckor senare åkte till Gotland för att genomföra intervjuer uppdagades ännu fler frågor.

De personer jag har talat med har antingen agerat som privatpersoner eller genom föreningarna Bevara Ojnareskogen och Fältbiologerna. Flera andra organisationer än dem jag varit i kontakt med, har varit drivande i protestarbetet, t.ex. Botaniska föreningen på Gotland och Naturskyddsföreningen. Dock har Bevara Ojnareskogen och Fältbiologerna varit de organisationer som getts mest utrymme i media, och därför har jag valt att fokusera på dem. De som har engagerat sig i protesterna mot kalkbrottet har gjort så på ideell grund.

När jag inte fick kontakt med företagsledningen på Nordkalk valde jag att inte söka upp enskilda anställda. Detta eftersom jag ansåg att enskilda anställda inte skulle bära ansvaret för att argumentera Nordkalks synpunkt då inte företagsledningen ställde upp.

Jag har valt att avgränsa min uppsats till att behandla hur deltagare i konflikten upplever det fysiska landskap ur vilken konflikten har sitt ursprung. Teoretiskt avgränsas uppsatsen till främst behandla landskapet. Landskapet både som teoretiskt koncept och studieobjekt är relevant eftersom landskapet är allt som vi ser. Men landskapet är också allt det som vi inte ser,

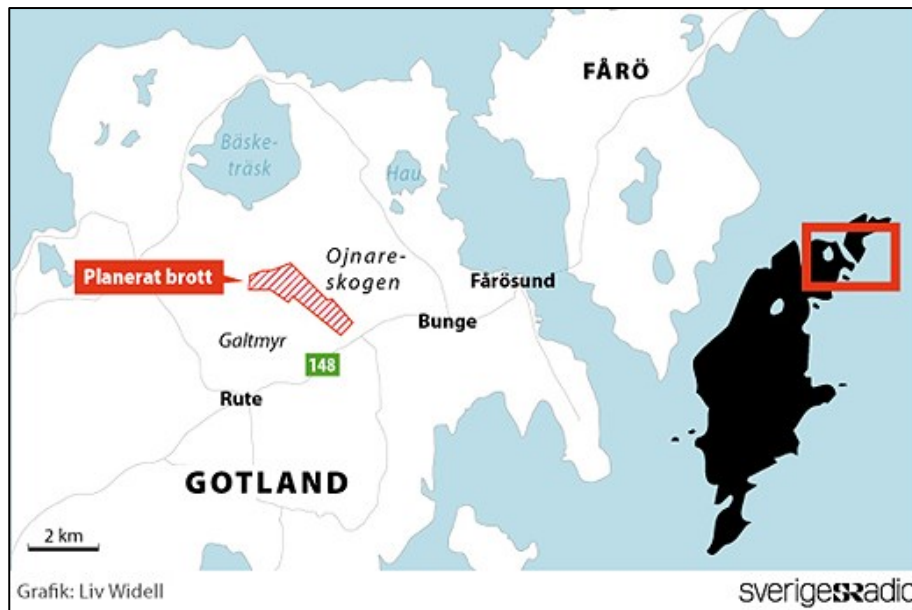
Landscape, in other words, is a way into, a foundation for the exploration of all that there is, the social totality within which we live. (Mitchell, 2008:47)

1.4 Ojnareskogens många namn

I rapporteringen om konflikten i Ojnareskogen benämns området med flera olika namn. Bunge Ducker är det namn som förekommer i domstolshandlingar och är också det namn som Nordkalk använder sig av. Ducker är fastighetsbeteckningen på marken för det planerade kalkbrottet, och Bunge är den socken i vilken det ska ligga. Ojnaremyr är det område som ligger strax väster om det planerade brottet och Ojnareskogen är det namn som motståndarsidan valt att använda sig av.

Bästräsk är Gotlands största sjö som ligger norr om det planerade brottet. För att läsaren lättare ska få en uppfattning om konfliktens geografi bifogas två kartor, se figur 1 och 2. Kartan i figur 1 ger en uppfattning om den planerade täktens storlek.

I figur 2 har jag markerat ut Anna-Gretas Hage, där mycket av konflikten utspelade sig, se avsnitt 1.5. Platsen för Nordkalks två provbrott är markerade eftersom det var en central plats för flera av de demonstrationer som skedde under sommaren.

Figur 1. Karta över norra Gotland och det planerade kalkbrottet. Figuren är hämtad från Sveriges Radio, Ekot (Nyheter/Ekot, 2012-08-29)

Kartdesign av Wösel Thoresen 2012-12-18.
Enligt lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk tillhör geodataproducten Lantmäteriet, Dnr: i2012/927

Figur 2. Karta över Ojnarenskojen och Nordkalks planerade kalktäkt Bunge Ducker på norra Gotland. Markerat i kartan är centrala platser för protesterna som ägde rum under sommaren 2012. Kartdesign, Wösel Thoresen 2012

1.5 Kalkbrottet i Bunge, bakgrunden

Uppsatsens huvudaktörer

I konflikten i Ojnareskogen har fler ideella organisationer, intressegrupper, myndigheter och privatpersoner figurerat. Nedan ges en kort presentation av de aktörer som behandlas.

Bevara Ojnareskogen

Bevara Ojnareskogen är en ideell förening som sedan 2005 arbetat för att ”beskydda och bevara norra Gotlands största sammanhängande vildmarksområde” (Bevara Ojnareskogen, 2012). Man syftar till ”att samla in kunskap och sprida information om Ojnareskogen och omkringliggande områdets natur- och kulturvärden och därmed bidra till att områdets kvaliteter kan användas på ett långsiktigt hållbart sätt i stället för till storskalig kalkbrytning.” (ibid.).

Fältbiologerna

På Fältbiologernas egen hemsida står det att ”Fältbiologerna är Sveriges kanske största organisation för barn och ungdomar intresserade av naturen och miljöfrågor” (Fältbiologerna, 2012a). Organisationen bildades 1947 och är ideell och partipolitiskt obunden. Organisationens verksamhet går ut på att låta medlemmarna upptäcka sambanden mellan människan och naturen och hur förändringar i naturen också berör människan (ibid.). Fältbiologerna har en nära relation till Svenska Naturskyddsföreningen, och kan i grova drag kallas för SNFs ungdomsförening.

Nordkalk

Nordkalk är ett cement- och kalkindustriföretag från Finland. Företaget ingår i Rettig Group-koncernen. Rettig Group är ett av Finlands äldsta företag (Rettig Group, 2013). Nordkalk tillverkar kalkstensbaserade produkter och har verksamheter i Finland, Sverige, Norge, Tyskland, Estland, Polen, Litauen, Ryssland och Ukraina (Nordkalk, 2012). Kalkstensbrytning på Gotland sker idag i Klinthagen varifrån stenen sedan transporteras till Storugns, företagets tidigare täkt, där ytterligare behandling av råvaran sker (Nordkalk, 2013).

Konflikten

Ovan jord finns hällmarker, våtmarker och skogar med så unika naturvärden att Sverige har ett internationellt ansvar att bevara dem

Under marken finns kalksten av så hög kvalitet att den är den enda i landet som uppfyller de krav på låga halter av svavel och kisel som stål- och livsmedelsindustrin ställer.

Lägg till det en berggrund med ett komplicerat grundvattensystem och man förstår att norra Gotland är ett område där skilda intressen lätt hamnar i konflikt med varandra. (Leino, 2012-08-30)

I området, som numera benämns som Ojnareskogen, möts två motstridande perspektiv på hur skogsområdet bäst bör brukas. Nordkalk skriver i ett pressmeddelande att ”Den här konflikten handlar i grunden om att två riksintressen ställs mot varandra,

riksintresset för mineralbrytning mot riksintresset för naturskydd. Naturskyddade områden finns det gott om på Gotland” (Nordkalk, 2012-09-06). Fältbiologerna skriver i ett pressmeddelande på sin hemsida att, ”Här står konflikten mellan ett fåtal jobb i 25 år eller dricksvatten, natur och turism för all framtid” (Fältbiologerna, 2012b).

För göra det lättare att följa bakgrundshistorien till konflikten i Ojnarekogen bifogas i bilaga 3 en tabell över viktiga händelser.

2005 – 2011

Det hela började år 2005 då det finska företaget Nordkalk presenterade sina planer för att öppna ett nytt kalkbrott på norra Gotland. Ett nytt brott ansågs nödvändigt då stenen i deras brott i Klinthagen var beräknad att ta slut under år 2013. Förslaget möttes av protesteter från naturskyddsföreningar och Naturvårdsverket (Dagens Nyheter, 2012-07-31). Efter ett samrådsmöte med Nordkalk bildades intresseföreningen Bevara Ojnarekogen, med mål att förhindra en kalktäkt i Ojnarekogen (Olov Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012).

Flera områden med höga naturvärden klassificerades år 2006 som Natura 2000 områden¹ (Åström, 2012). Men Ojnaremyr, som ligger mellan två skyddade områdena Bräntings Haid, Gotlands största naturreservat (Länsstyrelsen, 2012a), och Bästeträsk, norra Gotlands största sjö (Länsstyrelsen, 2012b), se figur 2, lämnades utan skydd (Åström, 2012).

I december 2008 fick Nordkalk avslag i miljödomstolen vid Nacka tingsrätt (Studio Ett, 2012-08-31) att börja bryta kalk vid Ojnaremyr. Efter överklagan fick företaget i oktober 2009 tillstånd av miljööverdomstolen för verksamheten (Neuman, 2012-08-29). Enligt Miljööverdomstolen stod två oförenliga riksintressen mot varandra, miljö gentemot viktiga råvaror för industrin (DN, 2012-07-32). Miljööverdomstolen ansåg råvaruintresset högst prioriterat i området och gav miljödomstolen, som då bytt namn till Mark- och miljödomstolen i uppdrag att meddela villkor för Nordkalks verksamhet (ibid.).

Naturvårdsverket och bl.a. Naturskyddsföreningen överklagade senare under 2009 Miljööverdomstolens beslut till Högsta domstolen (DN, 2009-11-19). Naturvårdsverket skriver i sin överklagan till HD att ett kalkbrott skulle ödelägga unika naturvärden och orsaka oåterkalleliga skador på livsmiljöer och arter. Dessutom menar Naturvårdsverket att Sverige riskerar att bryta sitt naturskyddsåtagande gentemot EU, då utpekade naturtyper i Natura 2000-områden inte kan skyddas, ”Det är svårt att tänka sig en mer olämpligt placerad kalktäkt än just i Bunge.” (Naturvårdsverket, citerat i DN, 2009-11-19).

Högsta domstolen meddelar under 2010, att de inte kommer att överpröva domen från Miljööverdomstolen, som nu heter Mark- och miljööverdomstolen. Beslutet innebär att den tidigare domen träder i laga kraft. Mark- och miljööverdomstolen ger mark- och miljödomstolen i uppdrag att formulera villkoren för Nordkalks tillstånd. Nord-

---

¹ Natura 2000 områden är ett områden som med anledning av sina höga och unika naturvärden är skyddade av EU lagstiftning (Nationalencyklopedin, 2012a)

kalk ges rätt att bryta kalksten i ett område med naturvärden som enligt Naturvårdsverket saknar motstycke i både Sverige och Europa. Mikael Karlsson, Naturskyddsföreningens ordförande beklagar beslutet från HD, ”Det är ett fantastiskt område med kungsörnar, nattskärror och helt unika fibblor. Våra barn och barnbarn kommer att få ett hål istället.” (Mikael Karlsson citerad i Göteborgs Posten, 2010-10-21).

I november 2011 meddelar mark- och miljödomstolen att man inte lyckats med att fastställa villkoren för täktverksamheten i Bunge. Vilket innebär att Nordkalk inte kan ta sitt nya kalkbrott i drift. Nordkalk överklagar då, återigen till Mark- och miljööverdomstolen. I samband med överklagan kritiserar Nordkalk mark- och miljödomstolen som de anser har åsidosatt sina åtaganden när de inte meddelade villkoren, ”En underinstans ska rätta sig efter domar från överinstanser och lojalt följa dessa.” (Nordkalk, 2011-12-21).

Första gången Fältbiologerna gjorde en offentligt uppmärksammas aktion för att belysa kalkbrottsplanerna i Ojnarekogen var under Almedalsveckan i Visby 2011. Då anordnade Fältbiologerna tillsammans med föreningen Bevara Ojnarekogen ett sortgetåg där demonstranterna bar svarta kläder och bar en kista för att symbolisera skogens död (Fältbiologerna, 2012c).

Nordkalk får tillstånd att bryta

I maj 2012 anmälde Nordkalk Naturvårdsverket till Justitieombudsmannen för granskning. Nordkalk menar att Naturvårdsverket utan giltig anledning hävdar att Ojnaremyr skulle vara aktuell för ett utökat Natura 2000 skydd. De skriver i sin anmälan att frågan var uppe på regeringens bord redan 2006, även då på förslag från Naturvårdsverket. Enligt anmälan visade sig förslaget sakna vetenskapligt stöd och avslogs till förmån för kalkutvinningen. Nordkalk menar att frågan är principiellt viktig eftersom ”syftet med utpekande av Natura 2000-områden inte är att det skall användas som ett redskap för att försöka stoppa industriprojekt som Naturvårdsverkets tjänstemän ogillar” (Nordkalk, 2012-05-21).

Samtidigt som Nordkalk JO-anmäler Naturvårdsverket återupptar Mark- och miljööverdomstolen efter överklagan målet. Den femte juli 2012 tillkännagav Mark- och miljööverdomstolen återigen att Nordkalk tillåts påbörja sitt planerade kalkbrott i Bunge på norra Gotland. I samband med Miljööverdomstolens tillståndsgivande utlovade Fältbiologerna, som då befann sig på Almedalsveckan i Visby, protester mot Nordkalks verksamhet. Trots att domen innehåller en rad miljökrav som företaget måste förhålla sig till så menar Fältbiologerna att en eventuell kalkbrytning skulle innebära att unika arter i området går förlorade (Anderberg & Behrenfeldt, 2012). Fältbiologernas ordförande Salomon Abresparr sa till TT ”Att bryta kalk i det här området borde vara olagligt [...] Om man bryter kalk så försvinner det som finns ovanpå, och det finns inga villkor som biter på det” (GP, 2012-07-05). Nordkalk skriver själva i ett pressmeddelande att,

Ett visst ingrepp på miljön i området kommer naturligtvis att ske. Det går inte att få upp stenen ur marken, utan att ta bort det som finns ovanpå.[...] Vi utrotar inga rödlistade arter och förstör inga Natura 2000-områden. De kommer att fortsätta växa och leva sida vid sida med kalkbrottet. Precis som de gör vid andra kalkbrott. (Nordkalk, 2012-08-20)

Nordkalk skriver att man hoppas att organisationer och allmänhet accepterar det beslut som fattats av domstolen. Hänvisningarna om brott mot EU:s art och habitatdirektiv² bemöter man med att de prövats i rättsprocesserna 2009 och 2012, och båda gångerna fått avslag. Nordkalk undrar varför man inte väljer att lyfta fram det positiva i att det finns företag som vill investera och skapa jobb, ”varför ska konflikter och protester ha företräde i mediabilden?” (Nordkalk, 2012-08-03).

Nordkalk skriver att man kommer att investera över 600 miljoner kronor i den nya tälten och cirka 150 personer kommer att sysselsättas genom verksamheten (Nordkalk, 2012-08-03). Enligt företaget skulle kalkbrottet erbjuda arbetsmöjligheter i upp till 30 år, en tid som enligt Nordkalk är tillräcklig för att utvärdera andra möjligheter (ibid., 2012-09-13a). Som kompensation för exploateringen av marken i Bunge har företaget föreslagit tre kompensationsåtgärder. 300 hektar skyddsvärd mark i området Hangvar, som ägs av företaget, ska avsättas för naturskydd. Ekonomiskt stöd ska skänkas till restaureringen av våtmarker i området, samt att företaget ska bidra till forskning kring den utrotningshotade Gaffelfibblan som lever i Ojnareskogen (ibid.).

Den sjunde juli 2012 inkommer Naturvårdsverket med en fördjupad överklagan mot Mark- och miljööverdomstolens beslut om tillåtelse (Svenska Dagbladet, 2012-07-07). Överklagan innehåller en inhibitionsbegäran³, en handläggare på Naturvårdsverket säger att engagemanget är stort då ”det är en väldigt stor risk för att de här områdena får oåterkalleliga skador på de arter som vi lovat EU att skydda” (DN, 2012-07-31).

Ockupera Ojnareskogen

Den nionde juli skriver Svenska Dagbladet att Fältbiologerna uppmanar till ockupation av det område i Bunge där Nordkalk fått tillstånd att bryta kalk (SvD, 2012-07-09). Fältbiologerna byggde tillsammans med andra sympatisörer, både lokala och fastläningar, upp ett tältläger för att förhindra Nordkalks förberedande avverkning av skogsområdet. Det är Naturvårdsverket som upplåter mark för lägret (GP, 2012-10-20).

Beslutet från mark- och miljööverdomstolen ger Nordkalk tillåtelse att bryta kalk i Bunge, vilket innebär slutet för Ojnareskogen och grundvattenreservoaren för hela norra Gotland. [...] Oavsett vad som händer vill vi visa att det här beslutet är helt absurt och att vi är förbannade. Därför samlas vi i det hotade naturområdet på norra Gotland på söndag kväll för att stanna så länge det behövs. (Fältbiologerna, 2012d)

---

² Art och habitatdirektivet är ett EG-direktiv från 1992 och infördes för att bevarandet av vilda arter och deras livsmiljöer (Naturvårdsverket, 2012).

³ Inhibition enligt Nationalencyklopedin, ”Inhibition inom juridiken verkställighetsförbud, ett beslut som innebär att den domstol eller myndighet som ska pröva ett överklagande förordnar att inga åtgärder får vidtas för att verkställa det överklagade avgörandet” (Nationalencyklopedin, 2012b)

Den tionde juli meddelar Högsta domstolen att de avslår begäran om inhibition. Mellanskog, entreprenören som ska markförbereda området för Nordkalks kalkbrott ges tillstånd att börja avverkningen av skogen (Anderberg & Behrenfeldt, 2012). Nordkalks VD Bertel Karlstedt skriver följande i ett pressmeddelande,

Men då [5 juli 2012] börjar en verklig cirkus. Fältbiologer, sakägare, myndigheter, organisationer, privatpersoner tar saken i egna händer. De tar sig alla rätten att anklaga domstolen, politikerna, myndigheterna och inte minst oss för en rad påstådda mer eller mindre brottsliga gärningar. Framförallt tar de sig friheten att utnämna sig själva som bättre vetande än domstolen och bättre vetande än alla de experter som utrett frågan i årtal. De börjar alla på sitt sätt att motarbeta vårt tillstånd och vår lagliga rätt att bedriva verksamheten. Aktivister sätter sig framför våra maskiner och stoppar vårt arbete. De sprider osakliga och klart överdrivna rykten om effekterna av vår verksamhet. (Nordkalk, 2012-09-13b)

Under tisdagen den sjuttonde juli hindrade Fältbiologerna och andra sympatisörer Mellanskogs röjningsarbete genom att ställa sig i vägen för maskinerna. Avverkningen påbörjades vid Nordkalks nuvarande kalkbrott Klinthagen för att bereda plats åt det transportband som ska förbinda det gamla kalkbrottet med det nya. Nordkalk tillkallar då polis för att få bort demonstranterna från området (GP, 2012-07-17) och på onsdagen kunde avverkningarbetet fortsätta (GP, 2012-07-18).

Den andre augusti anordnade demonstranterna en egen invigning av Bästeträsk Nationalpark. Samtidigt mobiliserade de för att konfrontera avverkningsmaskinerna som närmade sig gränsen till Ojnareskogen. Samma dag, den andre augusti, publicerade Fältbiologerna tillsammans med Naturskyddsföreningen en debattartikel i Svenska Dagbladet där de skriver att Sverige bryter mot EU:s miljölagstiftning när de ger Nordkalk tillstånd att ”spränga nästan 62 miljoner ton kalksten ur ett världsunikt naturområde” (SvD, 2012-08-02). De skriver att Nordkalks planerade verksamhet kommer att innebära att ett ”oerhört rikt och vackert område förstörs” att ”världsunika förekomster av värdefulla arter försvinner” (ibid.) och att ”Gotlands största dricksvattenreserv kan förstöras” (ibid.). I samband med debattartikeln lämnar Naturskyddsföreningen och Fältbiologerna var för sig in överklagan till Högsta domstolen. De vill att Mark- och miljööverdomstolens dom ska upphävas och att den tidigare domen från lägre instans ska ligga fast. Man vill också att HD ska begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen, ”när målet väl kommer upp i EU- domstolen är jag övertygad om att Sverige kommer att dömas [...] och jag hoppas från djupet av mitt hjärta att skogen kommer bevaras till dess.” (Sara Vikström-Olsson, vice ordförande i Fältbiologerna, citerad i Friström, 2012).

Den sjätte augusti nådde Mellanskogs maskiner Ojnareskogen. Ännu en gång stoppar demonstranterna avverkningsmaskinerna, nu i ett område som kallas Anna-Gretas Hage, se figur 2 (Anderberg, 2012). Nordkalks kommunikationschef Eva Feldt säger till TT att ” Vi kommer att polisanmäla intrånget och kräva skadestånd” (GP, 2012-08-06). Den sextonde augusti samlas bönder från trakten och övriga delar av Gotland med traktorer i Anna-Gretas Hage för att manifesteras sitt stöd för att skydda dricksvattenreserven (Anderberg & Behrenfeldt, 2012).

Nordkalk som tidigare hållit sig i bakgrunden och inte gjort några större uttalanden i pressen går i ett pressmeddelande från den 20 augusti med rubriken ”Kan man lita på den svenska miljörörelsen?” ut med stark kritik mot Naturvårdsverket, svenska Naturskyddsföreningen och organisationen Bevara Ojnarekogen. Pressmeddelandet är en respons på ett debattinlägg som Naturskyddsföreningen och Bevara Ojnarekogen tidigare publicerat i Gotlandsmedia. I debattinlägget ställer undertecknade frågan om man kan lita på det svenska rättsväsendet. Nordkalk undrar ”Varför? För att olika domstolar har kommit fram till olika resultat? För att de inte håller med om utfallet av domen? För att de själva fått avslag på samtliga av sina yrkanden?” (Nordkalk, 2012-08-20). Nordkalk menar att debattinlägget visar på en okunskap om- och en ovilja att acceptera det svenska rättssystemet. De skriver att miljöorganisationerna i sin oförmåga att inse sin förlust letar efter förklaringar och ”fabricerar verkligheten” (ibid.). De skriver att miljörörelsens genom att begära att EU-kommissionen ska ingripa i den svenska domstolsprocessen är ett bevis ”på att det är miljörörelsen som försöker omkullkasta vårt svenska rättssystem.” (ibid.). De skriver att ”De aktivister som sätter sig över rättsordningen genom att stoppa våra arbeten begår, förutom straffbelagda gärningar i brottsbalken, också ett övergrepp på vårt svenska rättssystem som de säger sig värna om” (ibid.). Efter genomgående kritik av miljöorganisationernas metoder för att hindra Nordkalks kalktäkt avslutar Nordkalk sitt pressmeddelande med följande rad, ”Så vem i hela världen kan man lita på?⁴ Svaret är enkelt - definitivt inte Naturskyddsföreningen och Bevara Ojnarekogen.” (ibid.).

Polisveckan

Söndagen den 26 augusti skickades en förstärkning på ett 70-tal poliser från Stockholm till Gotland för att hjälpa gotlandspolisen att hindra demonstranterna från att hindra avverkningen. Morgonen den 28 augusti försökte man återigen inleda skogsavverkningen av Ojnarekogen i Bunge (SvD, 2012-08-28). Samma dag ordnade Fältbiologerna en stor demonstration som tågade från provbrotten, se figur 2, till skogsmaskinerna (Anderberg & Behrenfeldt, 2012).

Polisen fick lyfta ut personer från det avspärrade avverkningsområdet innan arbetet kunde inledas. Runt om avspärrningarna samlades uppskattningsvis mellan 100 och 200 demonstranter (SvD, 2012-08-28). Trots polisens insatser fortsatte Fältbiologerna och andra att hindra Mellanskog från att utföra avverkningarbetet. Folk klättrade upp i träd för att skydda dem mot kapning. Medan andra gömde sig i skogen och tvingade polisen att leta genom stora områden för att garantera säkerhetsavståndet till maskinerna. Under tiden står arbetet stilla (GP, 2012-08-29, GP, 2012-08-30).

Under augustimånadens sista dagar ökar stödet för aktivisterna i Ojnarekogen och stöddemonstrationer hålls på flera håll i landet (SvD, 2012-08-30a). Aktiviteten på internet är febril och namnlistor och olika uppmuntrande uttalande sprids (Anderberg, 2012). I slutet av augusti rapporterade Svenska Dagbladet att nästan 17 000 hade

---

⁴ Om de medvetet använder strofen från låten *Vem kan man lita på* med Hoola Bandoola band från 1972 eller inte förblir osagt.

skrivit under namnlistan för att skydda Bunge från kalktäkten (SvD, 2012-08-30b). I november har 27 000 skrivit på namnlistan (Avaaz, 2012).

Konflikten trappas upp ytterligare då Greenpeace under lördagsmorgonen den första september kommer till Ojnareskogen och kedjar fast sig vid maskinerna. Platsen för händelsen är i närheten av provbrotten (se figur 2). Under tiden som polis arbetar med att få loss aktivisterna från maskinerna anländer ytterligare ett hundratal demonstranter till området. Till slut meddelar polisen att man avslutar försöken till avverkning, då man inte kan garantera säkerheten. Senare under dagen meddelar Mellanskog att man på eget initiativ avbryter avverkningarna i väntan på beslut från HD (Anderberg, 2012, SvD, 2012-09-01). Mellanskog säger att de genom att avbryta arbetet vill ”undvika att en långvarig splittring och bitterhet skapas i en bygd där vi har många medlemmar” (Mellanskogs VD Sture Karlsson, citerad i GP, 2012-09-02). Daniel Glöde, tidigare miljöansvarig på Mellanskog, säger att det fanns tre anledningar till avverkningsstoppet. Först att medlemmarna stod mot varandra, det fanns de som absolut tyckte man skulle fortsätta avverkningen och de som tyckte tvärtom. Splittringen upplevdes som otrevlig och det blev ohållbart när en medlem gick med röjsåg och en annan blockerade avverkningssmaskinen. Det andra var att det fanns juridiska tveksamheter, HD hade ännu inte beslutat om alla villkor för täktverksamheten, vilket gjorde det svårt att motivera markröjningsarbetet. Den tredje anledningen till avverkningsstoppet var att de omfattande demonstrationerna förhindrade att arbetet skedde på ett säkert vis (Dan Glöde, telefonintervju, 29 november 2012), Mellanskogs beslut kritiserades av Nordkalk men Fältbiologerna på plats berömde Mellanskogs beslut och ansåg det vara både klokt och modigt (SvD, 2012-09-01).

Hösten 2012

Den 5 september har Länsstyrelsen på Gotland och Nordkalk ett möte, på bordet ligger frågan om hur mycket skog Nordkalk har tillstånd att avverka (SvD, 2012-09-05). Anna-Lena Fritz, chef för natur och friluftslivsenheten på länsstyrelsen på Gotland, berättar att Naturvårdsverket påpekat för länsstyrelsen att Nordkalk planerade att avverka en större areal skog än vad som var sagt från början (Anna-Lena Fritz, intervju, 4 december 2012).

Innan huvudförhandlingarna ansökte Nordkalk om avverkningstillstånd från skogsstyrelsen och där var en definitiv areal beskriven. Men från ett senare skede i processen finns dokument som anger vad Nordkalk ska göra i det förberedande skedet. Där anges ingen siffra på arealen, istället presenteras en karta med vad Nordkalk planerar att bygga i området. Enligt länsstyrelsen blir det tydligt på kartan att Nordkalk planerar att avverka större ytor skog än vad som skrevs i avverkningstillståndsansökan. Länsstyrelsen bedömde att en sådan stor avverkning skulle få betydande kväveläckage och man beslutade att Nordkalk skulle avbryta avverkningen i Ojnareskogen i väntan på att frågan utreddes (Anna-Lena Fritz, intervju, 4 december 2012).

Den 17 september meddelande Högsta domstolen att man beslutat att ta upp frågan om kalktäkten i Bunge Ducker (Anderberg & Behrenfeldt, 2012). Dock är det inte själva tillståndet för verksamheten som ska prövas. Istället är det den juridiska proces-

sen som ska synas (Per Leino, gruppintervju, 4 december 2012). En månad senare, den 17 oktober beviljar HD miljörörelsens krav på inhibition under provningstiden. HD anser att naturskyddet i området väger tyngre än Nordkalks ekonomiska intressen. Inhibitionen gäller trots det att domen från Mark- och miljödomstolen vunnit laga kraft eftersom Nordkalks verksamhet enligt HD under de inledande skeendena kan orsakat förändringar av miljön och landskapet som är svåra att återställa (DN, 2012-10-17).

I det senast publicerade pressmeddelandet på Nordkalks hemsida den 15 november 2012 klargör Nordkalk att de inte anser att konflikten handlar om miljöbrott, utan är en tillståndsprocess. Man avslutar med ”Det finns utrymme för såväl kalkbrytning som naturskydd och Nationalpark på norra Gotland. [...] Nordkalks ståndpunkt är fortfarande att natur- och industriella intressen kan samexistera på norra Gotland och i Bunge Ducker.” (Nordkalk, 2012-11-15). Salmon Abresparr, ordförande för Fältbiologerna säger i ett pressmeddelande från den 17 oktober att

Vi välkomnar beslutet [om inhibition] men Ojnareskogen är inte räddad än, vår kamp måste fortsätta för det här området och för svenskt naturskydd. Från Kebnekajse till Gotland hotas befolkning och natur av exploatering. Vi måste sätta stopp för gott. (Fältbiologerna, 2012e)

Den 21 november kunde man höra på Ekot i SR P1 att HD avslagit Nordkalks ansökan om upphävning av inhibitionen. Så nu väntar alla parterna, Nordkalk och ena sida, Naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen, Bevara Ojnareskogen, Fältbiologerna m.fl. spánt på beslutet om Nordkalks tillåtelse som väntas komma under 2013.

1.6 Nordkalk kommer till tals

När jag var klar med min empiriska undersökning blev jag kontaktad av Nordkalks projektledare för Bunge Ducker, Håkan Pihl. Eftersom uppsatsens syfte och frågeställningar redan ändrats och bearbetningen av empirin var i en slutfas fanns inte möjlighet att återgå till uppsatsens ursprungliga syfte. Ur ett rättviseperspektiv valde jag att här presentera de svar som Håkan Pihl gav mig. I en konflikt som denna anser jag det vara viktigt att alla parter får möjlighet att framföra sin sak.

Håkan Pihl säger att Nordkalk som företag har en stor respekt för skogen och de värden som kan tillskrivas den. Detta gäller både ekonomiska- och naturvärden. Det är dock svårt att bedriva en verksamhet som går ut på att utvinna kalksten utan att påverka skogen. Han säger att området som nu kallas för Ojnareskogen i skrivande stund inte har ett särskilt naturskydd. Istället har området utpekats som riksintressant för mineralbrytning. Enligt Pihl är debatten är snedvriden då den förs som om att Ojnareskogen låg under ett juridiskt naturskydd. Vidare säger han att det finns en god blandning av markanvändningar på Gotland, både för näringslivet och naturskyddet. Han kritiserar demonstranternas olagliga handlingar och menar att flera av de protesterande organisationerna har hörts i domstolsförhandlingar, likväl gav Mark- och miljööverdomstolen Nordkalk rätt att bryta i området. (Håkan Pihl, telefonintervju, 20 december 2012).

Geologin är den avgörande anledningen till att man vill bryta i Bunge Ducker. Kalkstenens höga kvalitet i områdets tillsammans med närheten till Storugns, Nordkalks tidigare stenbrott och nuvarande hamn, gör det till en lämplig plats. Närheten till Storugns menar han också är positiv ur miljöhänsyn då transporter blir kortare och lite ny infrastruktur måste byggas. Det finns enligt Håkan Pihl ett grundläggande behov av kalksten i samhället och han räknar i telefon upp en mängd områden där kalk på olika sätt används, områden som inte alltid verkar uppenbara. Han säger att marknaden kräver råvaran och det behovet kommer inte att minska trots att Nordkalk tvingas lägga ner sin verksamhet på Gotland. Istället kommer man att behöva importera sten från mer geografiskt avlägsna platser vilket kommer att skapa en större belastning på miljön i form av transporter. Det finns även en möjlighet att andra producenter inte tar lika stor miljöhänsyn som Nordkalk i processen att bryta stenen. (Håkan Pihl, telefonintervju, 20 december 2012).

Ett avslag från HD skulle innebära en period där Nordkalk står utan sten att leverera, vilket skulle få stora ekonomiska konsekvenser för företaget och dess anställda. Håkan Pihl vill inte spekulera i den kommande domen, men han hoppas att skulle Nordkalk få ett positivt besked kommer demonstranterna att respektera beslutet och även respektera ”lag och ordning, det är på de gemensamma spelreglerna som samhället vilar” (Håkan Pihl, telefonintervju, 20 december 2012).

2. Teoretiskt ramverk

Min uppsats utgår från antagandet att ett landskap är ett materiellt uttryck för processer som sker i ett samhälle. Ojnareskogen är ett bra exempel på hur ett landskap formas av förställningarna om vilka värden och syften som kan tillskrivas ett landskap. En konflikt uppstår när olika perspektiv möts i ett gemensamt fysiskt landskap och det blir en kamp om vem som äger tolkningsföreträde till landskapet. Första avsnittet, 2.1 behandlar definitionen av ett landskap som en social produkt. Avsnitt 2.2 redogör för hur landskapet blir förutom socialt också ideologiskt. Det sista avsnittet, 2.3 tar kort upp det naturliga landskapet vilket är relevant eftersom Ojnareskogen är ett naturlandskap.

2.1 Landskap

Landscape is a natural scene mediated by culture. It is both represented and presented space, both signifier and a signified, both a frame and what a frame contains, both a real place and its simulacrum, both a package and commodity in the package. (W.J.T. Mitchell, citerad i Mitchell, 2000:99)

Landskap är ett ord som bär på många betydelser. Landskapet kan syfta till en visuell enhet i t.ex. en tavla eller på ett vykort. Landskapet kan vara ett naturlandskap, eller det kan vara ett kulturlandskap. Ett landskap ser olika ut beroende på vem som är betraktaren. En geolog ser landskapet som regionala koncentrationer av geologiska landskapsformationer och markyteprocesser (Atkins et al., 1998: xvii). Men landskapet inom samhällsvetenskapen är inte endast fysiskt. Landskapet kan också vara t.ex. ett politiskt-, urbant- eller ett mentalt landskap (Mitchell, 2000:99). I min geografibok från gymnasiet står följande, ”Eftersom att geografi handlar om jordytans variation och människans resursutnyttjande är begreppet *landskap* viktigt. Då menas inte de svenska landskapen (Skåne, Blekinge, Småland osv), utan varje område på jordytan som har en speciell karaktär.” (Östman, Barrefors, Luksepp, Molin & Öberg, 1994:6). Landskap beskrivs då som ett område på jordytan med en speciell karaktär. En sådan beskrivning tar sitt ursprung på 1700-talet då det blev populärt med landskapsmåleri i stora delar av södra Europa (Atkins et al., 1998:274). Landskapet betraktades då som en avgränsad del av jordens yta vilken kan ses från en definierad punkt (Cresswell, 2004:10). Enligt Cresswell skiljer sig landskapet från rummet. Vi kan befinna oss i ett rum, men ett landskap kan endast betraktas, ”we do not live in landscapes- we look at them.” (ibid, 2004:11). Cresswells syn på landskapet skiljer sig från den utgångspunkt som jag tar i min uppsats. Jag menar att vi i högsta grad lever i landskapet, och att landskap som vi senare ska se inte enbart är till för att betraktas.

Det är svårt att tala om landskapet utan att nämna den amerikanske geografen Carl Sauer. Sauer skrev i *The Morphology of Landscape* från 1925 hur han ansåg att den geografiska disciplinen borde utvecklas. Sauer argumenterade för en vetenskap, som istället för att endast samla deskriptiv data om platser, skulle ställa frågan om varför ett landskap såg ut på ett visst sätt (Crang, 1998:15). Analysen skulle vara omfattande och en generell förklaring skulle aldrig finnas. Således sökte Sauer en ideografisk

geografi (ibid., 16). Sauer ville frångå den dominerande miljödeterministiska traditionen där kulturen sågs som underordnad de av naturen givna förutsättningarna, framförallt klimatet (Mitchell, 2000:26). Istället argumenterade Sauer för ett mer organiskt förhållande mellan natur och kultur där kulturen var den drivande kraften i formandet av landskap. Sauer menade att landskapet var en manifestation av kulturens relation till naturen (ibid., 21).

Culture is the agent, the natural area is the medium and the cultural landscape the result [...] The natural landscape is of course of fundamental importance, for it supplies the materials out of which the cultural landscape is formed. The shaping force however, lies in the culture itself (Sauer, citerad i Leighly, 1963:343).

Genom detta, för sin tid djärva uttalande menade Sauer att de landskapen vi ser är en produkt av kulturens arbete i, med och emot naturens givna förutsättningar (Mitchell, 2000:28). Kultur tillskrivs ett förklaringsvärde istället för att endast vara ett resultat av naturens förutsättningar. Sauer menade att kulturell utveckling och förändring var den bidragande faktorn till att skapa och återskapa de landskap i vilka människor levde.

Enligt Simon Schama är det människans ”formande perception” (Schama, 1995:21) som skapar skillnaden mellan råvaran och landskapet (ibid.). Han skriver att ”Dessa scenerier [landskapen] är uppbyggda av lagrade minnen i lika hög grad som av lagrade bergarter.” (ibid., 13). Inom landskapsteorin beskrivs landskapet ibland som en palimpsest. En palimpsest är en handskrift, vanligen på pergament, där den ursprungliga texten tvättats bort och ersatts med en ny. Den första texten blev inte fullständigt raderad, utan lyser igenom den nya. Palimpsesten representerade således alla de texter som någon gång skrivits på pergamentet. Crang anser att palimpsesten är en god analogi över hur olika kulturer över tid påverkat landskapet (Crang, 1998:22). Jämförelsen illustrerar hur olika kulturens meningar och minnen växt in i et, ”becoming a bank of cultural memories, some still at use, others as residues of past practices and knowledges. Above all it emphasises the link of people and land.” (ibid., 23). Crang säger att landskapet endast kan existera socialt. Detta då landskap enligt honom främst innebär en kollektiv påverkan på jorden över tid, ”Landscapes are not individual property; they reflect a society’s- a culture’s- beliefs, practices and technologies.” (ibid., 1998:15). Mitchell menar att då landskap är utrymmen för minnen, både kollektiva och individuella blir är landskap både kollektiv- och individuellidentitet och ”People fight over it, and they fight for it.”(Mitchell, 2008:42.).

2.2 Det ideologiska landskapet

The spatial form of the landscape is both the result of and evidence for, the kind of society we live in. (Mitchell, 2008:45)

Mitchell och Duncan & Duncan anser att landskap är materiellt manifesterade uttryck av sociala relationer i ett samhälle. Det ideologiska landskapet är en aktiv aktör i att skapa, befästa och reproducera relationer och identitet (Mitchell, 2000:99, 2008:45, Duncan & Duncan, 2001:390). Landskapet är en representation av historia, makt och ekonomisk utveckling.

Sauers antagande att kulturen är det medium som skapar ett landskap (Leighly, 1963:343) innebär att landskapet är en produkt av arbete (Olwig, 1996:631, 644). Samtidigt menar Mitchell att det fysiska landskapet skapar förutsättningarna för arbete, och skapar gränser inom vilka människor återskapar sig själva och sin kultur (Mitchell, 2008:43). Är landskapet, som Olwig menar en produkt av människors arbete så kan landskapet enligt Mitchell till viss del betraktas som en vara, *commodity*. Enligt Mitchell är en vara en produkt av arbete och kapital, men ingenting i varans slutgiltiga form avslöjar det arbete och de sociala relationer som styr produktionsprocessen av varan. Ur den aspekten anser Mitchell att landskapet fungerar som en vara. Landskapet bidrar till att få sociala relationer att verka som en naturlig ordning, istället för socialt producerade. Således fungerar landskapet genom att förklä sociala relationer, som karakteriserar det arbete som skapat landskapet, som naturliga (Mitchell, 2000:103-104). En maktrelation som utger sig för att vara naturgiven är svårare än en social maktrelation att urskilja och därför svårare att utmana till förändring. Därigenom fungerar landskapet som ett verktyg för att befästa maktrelationer,

Landskapet kan enligt Mitchell betraktas som ideologi då landskapet är en produkt av sociala relationer och kampen om hur arbete och liv ska organiseras i ett samhälle (Mitchell, 2000:101-104). Sociala relationer i ett samhälle är konsekvensen av samhällets ideologi och skapar förutsättningarna för människors geografiska aktivitet. Det fysiska landskapet blir således en produkt av de ideologiska villkor som återfinns i ett samhälle (ibid., 99-100). Mitchell skriver senare att även om vi vistas i ett gemensamt fysiskt landskap, så vistas vi inte i samma landskap (Mitchell, 2008:36). Olika grupper i samhället baserat på politiskt ställningstagande, socioekonomisk klass, etnicitet, genus, sexualitet, religion etc. upplever alla olika landskap (Mitchell, 2000:125-129). Crang skriver att skilda upplevelser av ett landskap skapar olika bilder av hur ett landskap bör användas (Crang, 1998:27). En konflikt uppstår om vems bild landskapet ska representera. Kampen om representation är enligt Mitchell den huvudsakliga drivkraften bakom utveckling i landskapet (Mitchell, 2000:109, 136).

Figur 3. Grafisk figur över hur det fysiska landskapet formas av upplevelsen av landskapet samt att konflikten driver utvecklingen av landskapet framåt. Grafik, Wösel Thoresen 2012

För min förståelse av Mitchell, Duncan & Duncan och Crang har jag har skapat en figur, se figur 3, som skall visualisera teorin. Nederst i ruta ett finns det fysiska landskapet. Ruta 2 representerar olika individer och kollektivs upplevelser av det fysiska landskapet. Upplevelsen av det fysiska landskapet skapar ett mentalt landskap, ruta tre. Ruta två och tre står i relation till den individ eller samhällsgrupp som upplever landskapet. Det mentala landskapet kan, beroende på de olika upplevelserna av ett landskap, skilja sig markant mellan individer och samhällsgrupper. Den mentala bilden, ruta tre, formar sedan bilden av hur det fysiska landskapet skall användas, ruta fyra. Bilden av hur landskapet bör användas återskapas sedan i det fysiska landskapet. Konflikt kan uppstå på alla nivåer, i både modellen och i verkligheten. Konflikt skapas i

frågan om vems mentala landskap som ska representeras i det fysiska landskapet. Somliga konflikter materialiseras i landskapet och blir synliga kamper. Andra konflikter ”när” inte hela vägen tillbaka till det fysiska landskapet, de streckade konfliktpilarna, men likväl bidrar de till utvecklingen av ett landskap genom att de påverkar ruta 2 till 4.

Landscape is power in many senses. [...] It is an expression of who has the power to define the meanings that are to be read into and out of the landscape, and, of course, to determine just what will exist in (and as) the landscape. (Mitchell, 2008:43)

Cresswell skriver att om landskapet är en produkt av människors aktivitet ligger det också i människans makt att förändra landskapet (Cresswell, 2004:30). Landskapet är formen för en ständigt föränderlig relation mellan människa, samhälle och plats.

2.3 Det naturliga landskapet

Nature is material and it is spiritual, it is given and made, pure and undefiled; nature is order and disorder sublime and secular, dominated and victorious [...] Nature is the gift of God and it is a product of its own evolution; it is a universal outside history and also the product of history, accidental and designed, wilderness and the garden. (Smith, 2008:11)

Naturen i naturlandskapet kan ur ett dualistiskt perspektiv mellan natur och kultur syfta till att ingen kultur har utövat påverkan på landskapet (Mels, 1999:49). Den amerikanske geografen Richard Hartshorne skrev redan 1939 att det naturliga landskapet är ett teoretiskt landskap, som ingen nu levande människa har sett (Hartshorne, 1939:301).

Naturen i naturlandskapet är enligt Smith både internt och externt (Smith, 2008:12). Ruta ett i figur tre representerar den externa naturen, den interna naturen formas i ruta två och tre. Själva naturbegreppet delar Smith i två koncept, å ena sidan är naturen extern och existerar utanför samhället och mänsklig aktivitet. Den externa naturen är autonom och består av det råmaterial ur vilket samhällen byggs (ibid., 11). Å andra sidan har naturen en universell struktur. Skillnaden mellan den externa naturen och den universella är att den universella inkluderar människan och hennes aktivitet (ibid., 12). I det universella naturkonceptet återfinns den interna naturen tillsammans, med den externa. Dock menar Smith att vetenskapen oftast behandlar naturen endast som ett externt objekt, vilket kan beskrivas och behärskas med generella lagar (ibid., 14). Vetenskaplig metod och förfarande ses som en absolut abstraktion från de sociala sammanhang och de händelser som studeras. Smith menar att definitionen av naturen som ett externt objekt inte skedde av en händelse (ibid., 15). Istället argumenterar Smith för att det är den industriella kapitalismens utveckling som format det moderna samhällets syn på naturen (ibid., 10). Flera olika tolkningar av begreppet ryms enligt Smith inom det moderna samhällets naturkoncept. Trots skilda betydelser menar Smith att de alla har en dualistisk karaktär, där människans och kulturens, dominans över naturen är en generellt accepterad bild. Dominansen kan antingen betraktas som positiv och ett mått på utveckling, eller som en varning för en stundande ekologisk katastrof (ibid., 11).

When he watched the apple fall, Newton did not ask about the social forces and the events that led to the planting of the apple tree and the design of the garden, dictating the precise location of the falling apple. Nor did he ask about the domestication of fruit trees that gave the apple its form. He asked, rather, about the "natural" event, defined in abstraction from its social context. (Smith, 2008:14)

I produktionsindustrin behandlas naturliga material, råvaror, som externa objekt vilka genom en arbetsprocess ska förvandlas till handelsvaror (Smith, 2008:15). Genom forskningsframsteg bidrar vetenskapen till att effektivisera produktionen av varor. Interaktionen mellan produktionsindustrin och vetenskap skapar ett behov av ett gemensamt förhållande till naturen. Vetenskapen antar industrins inställning till naturen som ett externt objekt (ibid.). Positioneringen av naturen som extern var en nödvändighet för att motivera den exploatering som skett av naturen i behoven av material till ett ständigt råvarukrävande produktionssamhälle.

Enligt Smith & O'keefe är en förståelse av naturlandskapet endast möjlig genom en historisk förståelse (Smith & O'Keefe, 1980:31). Tillskillnad från den traditionellt positivistiska synen på naturen som objekt skild från människan så betraktas naturen frånskild människan och hennes samhällen helt meningslös. Istället bör naturen alltid betraktas i relation till samhällelig aktivitet och samhällens historiska utveckling (ibid.). Antagandet att naturen i vetenskapen kan existera frånskilt samhället är enligt Smith en omöjlighet eftersom "the very act of positing nature requires entering a certain relation with nature" (Smith, 2008:32). Vi kan således inte förvärva kunskap om den externa naturen, vi kan endast lära känna naturen genom vår relation till den.

3. Metod och material

I följande kapitel presenteras de vetenskapliga överväganden som gjorts inför studien. Det för att förbättra intersubjektiviteten och därigenom förståelsen av genomförandet. Kapitlet behandlar även val av metod för materialanskaffning samt redogör hur undersökningen praktiskt genomförts. Enligt Starrin & Svensson finns det en kausal relation mellan en forskares syn på verkligheten, kunskapen och vetenskapen (Starrin & Svensson, 1994:42). Det som skiljer den vetenskapliga kunskapen från insikt, övertygelse och personlig erfarenhet, är att den vetenskapliga kunskapen anses vara systematiskt beprövad och en kommunicerbar erfarenhet (ibid.). De vetenskapsfilosofiska ställningstaganden en forskare gör blir avgörande för valet av metod.

Det empiriska materialet i undersökningen baseras på kvalitativa halvstrukturerade intervjuer med personer som på olika sätt deltagit i konflikten. För att ge en mer heltäckande bild av konflikten i Ojnarekogen kompletteras detta med sekundärmaterial i form av tidningsartiklar från större svenska tidningar, reportage från Sveriges Radio och Sveriges Television.

3.1 Metodologiska och teoretiska överväganden

Då jag vill studera aktörernas subjektiva upplevelse av en plats, hamnar min studie inom traditionen av humanistisk geografi. Humanistiska geografer är enligt Gren & Hall främst intresserade av den enskilda människans geografiska aktivitet (Gren & Hall, 2003:110). Platsen studeras inom den humanistiska traditionen genom att betona den subjektiva upplevelsen och erfarenheten (Cresswell, 2004:19). Min studie har även en fot i den kritiska geografins läger, då jag studerar en konflikt i landskapet. Platsen bör enligt den kritiska geografin studeras genom olika sociala och kulturella konflikter. Platsen betraktas inte endast som en produkt av sociala relationer utan är även ett verktyg för att skapa, bevara och förändra maktrelationer i ett samhälle (ibid., 2004:29). Den kritiska geografin betonar vetenskap som socialt konstruerad. Kunskapsproduktionen kan inte betraktas som värdeneutral och objektiv (Gren & Hall, 2003:110). Därför är det svårt att härleda några generella sanningar ur mitt material.

Rationalistisk kunskapsteorin utgår från att det finns en skillnad mellan hur världen är, och hur människor, uppfattar och begriplig gör den. Enligt rationalismen fungerar inte våra sinneserfarenheter som en passiv återgivning av världen runt om kring oss. Istället anses vårt medvetande och tänkande påverkas av världen utanför (Gren & Hallin, 2003:28). Ett sådant antagande är grundläggande för min uppsats då jag använder en teori om att ett gemensamt fysiskt landskap kan tillskrivas olika meningar och syften.

Valet av teori är inte problemfritt. Enligt Gren & Hallin är en vanlig uppfattning att teori är en neutral reflektion av en verklighet. Antagandet förutsätter att det finns en oberoende verklighet som kan beskrivas med en teori. Men Gren & Hallin menar att teoretiseringen av ett fenomen även innebär att begreppsloggöra fenomenet (Gren & Hallin, 2003:29). I enlighet med Gren & Hallin anser jag att teorin är delaktig i att skapa den verklighet som den syftar till att beskriva. Antagandet överensstämmer med konstruktivismens uppfattning om relationen mellan teori och empiri. Enligt kon-

struktivismen består teorier av begrepp och resonemangsregler som aktivt bidrar till att konstruera vår förståelse av verkligheten (ibid., 31). För min undersökning innebär det att jag tog mig an mitt sekundärmaterial och genomförde mina intervjuer med perspektivet på konflikt. Vilket färgar beskrivningen och tolkningen av materialet.

En teori som avser att förklara någonting måste identifiera, vad det är som skall förklaras och vad det är som påverkar, eller orsakar det fenomen som studeras (Gren & Hallin, 2003:31). Vidare består en teori av antaganden, definitioner och satsar vilka beskriver vad som finns i världen och vilka samband som finns mellan olika fenomen (ibid.). Definitionen av landskapet som en produkt av sociala relationer är ett grundläggande antagande för min uppsats. Min uppsats utgår från teorin att ett landskap är ett materiellt uttryck för processer som sker i ett samhälle. Jag vill studera den konflikt som kommer av att landskapet påverkas av de sociala relationer och strukturer som finns i ett samhälle. Ur teorin kan vi även förstå att det finns ett relationssamband mellan det fysiska landskapet och sociala relationer i ett samhälle. Ytterligare ett viktigt antagande för min uppsats är som Gran & Hall skriver att man inom den humanistiska geografin antar man att människor tillskriver platser mening och betydelse, samt utvecklar känslomässiga band till dem (ibid., 32).

Ovan har vetenskapsfilosofiska reflektioner över teori och empiri redovisats. Metoden för en undersökning fungerar som förenande mellan undersökningens teoretiska- och empiriska del (Gren & Hallin, 2003:34). Det finns tre generella metoder för hur en forskare kan skapa kunskap, den induktiva, den deduktiva och den abduktiva metoden. Enligt en induktiv metod tar forskaren sin utgångspunkt i ett empiriskt material. Empirin analyseras och forskaren har möjlighet att dra slutsatser, göra empiriska generaliseringar och utforma en eventuell teori. I den deduktiva metoden arbetar man motsatt och tar istället sin utgångspunkt i en teori utifrån vilken frågeställningar, hypoteser skapas. En empirisk undersökning genomförs i syfte att undersöka om hypoteserna kan verifieras eller falsifieras. (ibid., 35). Jag har i min uppsats använt mig av abduktiva metod, vilken är en blandning av induktiv och deduktiv metod. Istället för att utgå antingen från empiri eller teori arbetar forskaren i abduktiv metod växelvis mellan dessa (ibid., 36). Den abduktiva metoden representerar en utbredd vetenskapsuppfattning att teori och empiri i praktiken är nära sammankopplade. Utifrån en sådan uppfattning är det inte möjligt att arbeta strikt empiriskt. Eftersom valet av frågeställning i en empirisk undersökning förutsätter någon typ av teoretisk förförståelse (ibid.).

Då uppsatsen eftersträvar att söka kunskap om motståndarnas subjektiva upplevelse av landskapet och den argumentation som ligger bakom deras val att agera, bedömde jag att det bästa vara att intervjua målgruppen i fråga. Den typ av data jag är intresserad av är svår att kvantifiera, hur mäter man människors egna berättelser och uppfattningar om en plats? Kvalitativ forskning kan enligt Kvale & Brinkmann ge övertygande beskrivningar av den kvalitativa mänskliga världen (Kvale & Brinkmann, 2009:63). Jag valde därför att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod för materialanskaffning.

Jag har som tidigare nämnt använt en abduktiv metod. Under den forskningskamerala processen har jag arbetat med olika teorikomplex och flera olika formulerade frågeställningar. I arbetet med kvalitativa intervjuer är det svårt att på förhand veta vad de verkligen kommer att handla om.

3.2 Insamlandet av material

All form av datainsamling, oberoende om den är kvantitativ eller kvalitativ kräver försiktighet och noggrannhet från forskaren. I följande stycke ämnar jag att förklara mitt val av metod samt dess för och nackdelar. Studiens empiriska material är huvudsakligen kvalitativa intervjuer samt tidningsartiklar och pressmeddelanden. Således baseras min studie på primär- samt sekundärdata.

Intervjuer

Intervjuer har genomförts med aktiva motståndare till kalkbrottet, anställda på länsstyrelsen på Gotland, Nordkalk och Mellanskog samt journalister som bevakat konflikten. I bilaga två återfinnes en lista över alla informanter tillsammans med information om platsen för intervjun samt intervjuns längd.

Tre gruppintervjuer genomfördes. Den första var med två reportrar från Gotlands allihanda, Per Leino och Eva Klint Langland, som genomförde intervjun tillsammans då de ansåg sig ha bevakat olika delar av konflikten och därför meningsfullt kunde komplettera varandras uttalanden. Den andra genomfördes med aktiva i föreningen Bevara Ojnareskogen, Olov Söderdahl, Kristina Bohman Söderdahl och Eva Falk och den tredje med boende aktivister i Fårösund, Salomon Abresparr, Maria Tranvik, Malin Norrby och Anton Sjöstedt. Under gruppintervjuerna ställde jag frågor och svaren diskuterades öppet. Vid vissa specifika frågor administrerade jag diskussionen och bl.a. samtalsrundor genomfördes där alla en och en fick besvara frågan. Aktivisterna i Fårösund intervjuades även enskilt.

En intervju är enligt Kvale & Brinkmann ”ett samtal som har en struktur och ett syfte” (Kvale & Brinkmann, 2009:19). Dock anser jag att man ska vara varsam med att beskriva en intervju som ett samtal då intervjumetoden kan uppfattas som allt för okomplicerad. En intervju är inte ett samtal mellan likställda parter (ibid.). En maktasymmetri kan återfinnas mellan intervjuaren och den som blir intervjuad, intervjuaren är den som introducerar ämnet och som har vetenskaplig kompetens. Intervjuaren är också den som styr situationen genom att vara den som kontrollerar intervjun genom att ställa frågor och välja vilka ämnen som ska behandlas och följas upp (ibid., 49). Jag tycker att det viktigaste maktperspektivet att ha i åtanke vid kvalitativa intervjuer är forskarens tolkningsföreträde. I en forskningsintervju har forskaren vanligen ensamrätt till tolkningen av intervjupersonens uttalanden, vilket ger forskaren en exklusiv förmån att tolka och rapportera vad intervjupersonen egentligen menar (ibid.). Jag har i arbetet med tolkningen av mitt intervjumaterial strävat efter att inte tillskriva informanterna uppfattningar som de inte uttryckligen uttalar.

Jag har använt mig av vad Kvale & Brinkmann kallar för halvstrukturerade livsvärldsintervjuer. Det är en intervju som syftar till att erhålla beskrivningar av intervjuerso-

nens livsvärld och hennes relation till den (Kvale & Brinkmann, 2003:43). Senare tolkas beskrivningarnas innebörd (ibid., 19). Kvaliteten på materialet från intervjuer bygger på intervjuarens praktiska färdigheter. Enligt Kvale & Brinkmann är intervjuande en metod som förbättras genom praktisk övning (ibid., 33). Under veckan jag var på Gotland och genomförde majoriteten av mina intervjuer upptäckte jag problem med min egen roll som intervjuare, som jag tidigare inte reflekterat över. Under arbetets gång fick jag övning i intervjuteknik och kritiskt reflektera över min egen roll som intervjuare.

Att intervjua är en aktiv process där forskaren och informanten producerar kunskap genom sin relation (Kvale & Brinkmann, 2003:34). Flera etiska och moraliska frågor aktualiseras när kunskapsproduktionen sker via intervjuer. De moraliska frågorna behandlar såväl medlen som målet för en intervjuundersökning (ibid., 77). En moralisk svårighet som jag mötte i mitt arbete var hur jag skulle hantera information från de av mina informanter inte ville framträda med sitt riktiga namn. I början av utskriftsprocessen kallade jag dessa för anonyma. Men jag ansåg att i en undersökning med endast dryga 20 informanter blev de som valde att vara anonyma onödigt utpekade. Vidare kunde frågor kring deras val att vara anonyma uppstå och påverka läsningen av materialet. Istället ges de i uppsatsen fiktiva namn, medan informantens ålder och platsen för intervju är fortsatt riktiga, se bilaga 2 för full lista av informanter. Alla mina informanter, inklusive de med fiktivt namn, gav full tillåtelse att citeras i uppsatsen.

En annan etisk fråga som har varit central för intervjuundersökningen är forskarens roll. Kvale & Brinkmann skriver att forskarens roll som person och dennes integritet är avgörande för den vetenskapliga kunskapens kvalitet (Kvale & Brinkmann, 2003:90). Ett etiskt krav som ställs på forskaren är att hon ska söka att uppnå hög vetenskaplig kvalitet på den kunskap som publiceras. Det innebär att resultaten som offentliggörs ska vara korrekta och representativa för forskningsområdet (ibid., 91). En forskares oberoende kan hotas av dem som deltar i projektet. Band till informanterna kan enligt Kvale & Brinkmann få forskaren att bortse från vissa resultat och betona andra (ibid.). Att jag själv har en bakgrund som medlem i Fältbiologerna och personligen känner några av mina informanter kan ha påverkat min analys av resultaten. Kvale & Brinkmann beskriver detta som att intervjuaren kan komma att identifiera sig med sina undersökningspersoner och därför inte kan upprätthålla en professionell distans. Istället tolkas och presenteras resultaten ur undersökningspersonernas perspektiv (ibid.). Dock anser jag att en sådan problematik inte utgör en risk för min uppsats eftersom den syftar till att behandla motståndarnas perspektiv. Istället kan det argumenteras att mina personliga kontakter inom organisationerna och min bakgrund som aktiv medlem i Fältbiologerna har bidragit till att informanterna har känt ett större förtroende och kunnat tala fritt om sitt engagemang. Men en sådan relation är inte oproblematisk. En forskare står alltid under press att leverera ett forskningsresultat. Skulle intervjuaren komma att betraktas som en vän, eller som Kvale & Brinkman skriver, "en varm och omtänksam forskare" (ibid.), kan det användas för att kringgå intervjupersonens informerade samtycke och få denne att avslöja upplevelser och känslor

som intervjupersonen annars inte skulle berättat om (ibid.). En sådan problematik hade i mitt fall kunnat undvikas genom att låta intervjupersonerna läsa de transkriberade intervjuerna och godkänna dem innan de presenterades och analyserades. Den begränsade tiden för en kandidatuppsats har inte tillåtit ett sådant tillvägagångssätt, men jag har med mig det till framtida projekt.

Genomförandet av en intervju är avgörande för svarens kvalitet. Huruvida man träffar informanten personligen eller genomför en telefonintervju får grundläggande skillnader i intervjukvalitet. I en telefonintervju går till exempel nyanser som ansiktsuttryck och kroppsspråk förlorade. Majoriteten av mina genomförda intervjuer skedde personligen. De intervjuer som av olika anledningar inte kunde ske genom möte genomfördes via telefon, se bilaga 2. Platsen för intervjun är också avgörande för materialets kvalitet, bakgrundsljud och andra störande inslag kan fungera distraherande både för intervjuaren och informanten. Störande ljudbilder kan även påverka inspelningskvaliteten för intervjun. De intervjuer som genomfördes genom möte skedde på platser valda av informanter. Väljer forskaren plats för intervjun kan det, Enligt Kvale & Brinkmann bidra till en skev maktbalans (Kvale & Brinkmann, 2009:48-49).

Alla intervjuerna, förutom den med Håkan Pihl på Nordkalk, spelades in och transkriberades senare till skriven text. Utskrifter av intervjuer är konstruktioner från muntligt samtal till skriven text. Konstruktionen skapar frågor om deras reliabilitet och validitet (Kvale & Brinkmann, 2009:200). Frågan om reliabilitet handlar bl.a. om hur emotionella aspekter av samtalet bedöms, när ett ”nervöst” skratt finns, eller något sägs med en spänd röst (ibid., 201). Mina utskrifter innehåller noteringar när intervjupersonen tydligt ändrar sinnesstämning, eller när en fråga verkar besvärlig för intervjupersonen att tala om. En annan fråga som uppstår i utskriften av en intervju är hur man avgör var en mening slutar. Placeringen av punkter och kommatecken kan vara avgörande för en menings syftning (ibid.). Eftersom som jag själv genomförde alla intervjuerna och utskrifterna har jag god kännedom om materialet. Att transkriberingarna skedde nära i tiden till intervjun stärker utskrifternas reliabilitet. Dock märkte jag en skillnad i detaljrikedom mellan den första och sista utskriften.

En intervjuutskrifts validitet är mer komplicerad att försäkra sig om än dess reliabilitet (Kvale & Brinkmann, 2009:201). Det finns ingen objektiv omvandling från muntlig till skriftlig form. Kvale & Brinkmann föreslår frågan ”Hur ser den utskrift ut som lämpar sig för mitt forskningssyfte?” (ibid., 203). För att kunna förmedla intervjupersonernas berättelse har jag nästan ordagrant återgivit deras svar. Nästan, eftersom att småord och osammanhängande, repetitiva meningar redigerats. Svaren kompletteras med noter i mer litterär stil för att kunna belysa nyanser i berättelserna.

Kontakt med informanter och snöbollstekniken

För att komma i kontakt med informanter drog jag till en början nytta av de kontakter som jag har inom Fältbiologerna. Motståndet mot kalkbrottet i Ojnareskogen har aktivt syns på sociala medier såsom facebook och via dessa kom jag i kontakt med flera informanter som visade ett stort engagemang för min uppsats.

Jag har använt mig av både aktiv och passiv teknik för att komma i kontakt med mina informanter. Flera av mina informanter har jag kommit i kontakt med genom snöbollstekniken. Då jag i slutet av genomförd intervju frågat informanten om denne hade kontaktuppgifterna till någon som de ansåg att jag borde tala med

De som kontaktats i egenskap av yrkesroll på länsstyrelsen, Mellanskog och Gotlands Allehanda fick jag kontakt med via respektive arbetsgivares hemsida. Jag har även utan framgång sökt Naturvårdsverket.

Flera informanter ansåg att jag borde tala med Eva Feldt, kommunikationsansvarig på Nordkalk. Eva Feldt har inte svarat på mina kontaktförsök. Dock kontaktade Håkan Pihl, projektansvarig för Bunge Ducker på Nordkalk mig vid ett senare tillfälle.

Halvstrukturerade intervjuer

Intervjuerna var halvstrukturerade, vilket innebär att jag använde mig av intervjuguiden samtidigt som intervjupersonerna själva gavs möjlighet rikta intervjun genom att berätta om sina personliga erfarenheter och sitt engagemang. Intervjuguiderna användes för att rikta intervjuerna mot mina problemställningar, se bilaga 1. Majoriteten av de genomförda intervjuerna inleddes med att jag bad mina informanter att associera fritt på ordet skog. Sedan följde ett antal frågor om skogens landskap, se bilaga 1. Efter skogen övergick intervjun till att behandla Ojnareskogen. Praktiska beskrivningar av händelser och deltagandenivå samt inblandade känslor behandlades.

Dokumentstudier

Här presenteras det sekundärmaterial som använts för att ge en sammanfattande bakgrundsbild till konflikten, se avsnitt 1.5 Kalkbrottet i Bunge, bakgrunden. Att använda sekundärdata medför vissa problem. Att veta vem som konstruerat materialet som används är avgörande. Detta eftersom som Clark skriver sekundärdata reflekterar syftena och perspektiven hos dem som konstruerat informationen (Clark, 2005:69). Informationen som jag använt från tre av Sveriges större dagstidningar anser jag ”säker” att använda. Dock har jag även använt mig av artiklar skrivna av olika aktörer i konflikten samt pressmeddelanden. Medvetenhet om respektive avsändares ställningstagande i konflikten har präglat läsningen och användningen av det materialet. Kvaliteten på information från sekundärmaterial är svår att verifiera (ibid., 58). Då sekundärdata sällan är replikerbar måste man som forskare välja att antingen lita på den tillhandahållna informationen, eller avvisa den som felaktig. Då den informationen jag använder mig av innehåller händelser förbundna med datum har dessa kunnat bekräftas från flera källor.

Tidningsartiklar

Valet av tidningar baserades på en sökning via söktjänsten Google. Jag använde sökordet ”Ojnareskogen” och valde de tidningar som mest frekvent förekom i sökresultaten, Dagens Nyheter (DN), Svenska Dagbladet (SvD) och Göteborgsposten (GP). Eftersom både Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet är Stockholmsbaserade tidningar med en geografisk närhet till Gotland så var de inget överraskande inslag. Dock var Göteborgspostens frekventa förekommande oväntat. Sedan sökte jag i tid-

ningarnas webbaserade arkiv och använde mig av följande sökord, ”Ojnaresko- gen”, ”Ojnare”, ”Fältbiologerna”, ”Nordkalk” och ”Bunge Ducker”.

Tidningsartiklar från Naturskyddsföreningens medlemstidning *Natur* och Fältbiolo- gernas medlemstidning *Fältbiologen* har även använts som underlag till bakgrundshi- storien. Informationen taget från dessa tidskrifter har behandlats varsamt och med åtanke till respektive organisations ställning i konflikten. Dock anser jag dem värde- fulla då de bidrar till att skapa en bild över hur de studerade, motståndsrörelsens per- soner, beskriver den gångna tiden.

Pressmeddelanden

För att få en uppfattning om de olika aktörernas positionering i konflikten samt de historiska händelserna har jag använt mig av Fältbiologernas och Nordkalks webbase- rade arkiv för pressmeddelande. Materialet kan inte betraktas på annat sätt än politiskt och har därför använts med kritisk försiktighet. Samtidigt ger materialet en värdefull insyn i den terminologi som använts och återspeglar aktörernas positioner i konflikten.

Radio- och Tv-reportage

Den mediala bevakningen av konflikten var under sommaren intensiv. Jag har till be- gränsad del använt mig av nyhetsinslag från radio och TV. Både nationella och reg- ionala nyhetskanaler har sänt intervjuer med aktörerna i konflikten samt erbjudit all- mänheten bakgrundsinformation till konflikten.

4. Vems landskap?

I följande kapitel presenteras studiens empiriska material. Som tidigare nämnts avser min uppsats att undersöka hur de protesterande i Ojnareskogen motiverar sitt tolkningsföreträde till användningen av landskapet. Resultatet från mina genomförda intervjuer har tematiserats i tre rubriker. Rubrikerna 4.1 Ekologiska perspektiv och 4.2 Juridiska och politiska perspektiv behandlar argumenten mot ett kalkbrott i Ojnareskogen. Första avsnittet, 4.1, tar upp argumenten som berör naturvärdena i området samt områdets roll som tillrinningsområde till Bästeträsk. Avsnitt 4.2 redogör för de politiska och juridiska motargumenten. Här besvaras även frågeställningen hur de protesterande motiverar tillämpandet av civil olydnad i protestarbetet. I det sista avsnittet, 4.3 beskriver de protesterande sin relation till skogen och naturlandskapet. Naturlandskapet i kapitlet är inte specifikt Ojnareskogen, utan skogslandskap generellt.

Varför de protesterande i Ojnareskogen motsätter sig ett kalkbrott kan enligt Salomon Abresparr, ordförande i Fältbiologerna, besvaras under tre rubriker, det handlar om att skydda tillgången till dricksvatten på norra Gotland, att skydda världsunik natur och att det handlar om en rättsskandal (Salomon Abresparr, gruppintervju, 5 december 2012),

Vilken fråga man brinner mest för skiljer sig bland informanterna. Vissa menar att vattenfrågan är den avgörande. De säger att hade inte kalkbrottet utgjort ett hot mot vattenförsörjningen, hade man inte engagerat sig i frågan. Andra menar att det är skogen och den biologiska mångfalden i området som är avgörande och vattenfrågan kommer sekundärt. Dock poängterar alla att det finns ett tätt samband mellan vattnet och artrikedomen då skogens ekosystem bidrar till reningen och flödet av vatten i området.

Synen på kalkindustrin skiljer sig åt bland de som engagerat sig i Ojnareskogen. Några säger att de generellt inte är emot kalkbrytningsverksamheten, men att placeringen av just det här kalkbrottet är felaktig. Man förstår att både arbetstillfällena och råvaran behövs och hade Nordkalk planerat att etablera sig i ett mindre känsligt område hade man inte deltagit i några protester.

Även om jag inte tycker att gruvindustrin som helhet är en särskilt inspirerande grej, så tycker både jag och alla i den här kampen att det här är fel plats för ett kalkbrott, troligtvis den sämsta på hela Gotland, så lägg det någon annan stans! (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012)

Andra menar att det inte bara är placeringen av kalkbrottet som är felaktig utan hela kalkbrytningsverksamheten. De anser att kalkbrott av den här storleken inte bör existera på någon plats. Man riktar även en generell kritik mot ett ekonomiskt system som strävar efter ständigt ökande tillväxt och som skapar belastning på naturen ”Det är hela det här tillväxttänket och sättet att leva som bara inte funkar!” (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012). Av dem jag intervjuat är fördelningen varit jämn mellan de som endast kritiserar placeringen av Bunge Ducker brottet och de som kritiserar både placeringen och verksamheten.

4.1. Ekologiska perspektiv

Det verkar väldigt dumt att gräva upp marken i ett område som är tillrinningsområde till en vattentäkt. (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012).

Området Ojnareskogen är mer än skog, här finns myrmarker, kalkstenshällar och Alvarmarker⁵. Ojnareskogen består främst av kalktallskog som globalt är en sällsynt biotop. På Öland har Alvaret blivit klassificerat som världsarv. Den kalkrika berggrunden skapar de nödvändiga förutsättningarna för flera endemiska⁶ och rödlistade arter att leva och fortplanta sig. Under våren är myrmarkerna vattenfyllda. Under sommaren övergår de till fuktängar eller torrängar. Ängarna har en artrik flora som är beroende av de årstidsbundna höjningarna och sänkningarna av grundvattnet. Mina informanter säger att Ojnareskogens skogbeklädda Alvarmarker och våtmarker är unika i världen. Inventerare har registrerat 270 rödlistade arter i området. Ett kalkbrott i ett känsligt område som Ojnareskogen, där allt från berggrund till minsta insekt samverkar för att skapa förutsättningarna för liv skulle omöjligt passera obemärkt (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012, Salomon Abresparr, Malin Norrby, Maria Tranvik, gruppintervju, 6 december, Lisa Wanneby, telefonintervju, 10 december 2012). Ojnareskogen är en urskog, och unik i den bemärkelsen att den aldrig tidigare har varit utsatt för en omfattande avverkning. Området har istället främst använts som betesmark och strövområde (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012).

Nordkalk har juridisk rätt att bryta kalk i Bunge Ducker, Ojnareskogen. Företaget menar att de intilliggande Natura 2000-områdena, se figur 2, inte skulle komma att påverkas negativt av ett kalkbrott. Alla jag talat med anser att det faller på sin egen orimlighet att den biologiska mångfalden och vattnet inte skulle påverkas av att ”marken runt omkring sprängs bort” (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Man frågar sig hur det kan vara lagligt att bryta på en plats som Ojnareskogen, ”den mest skyddsvärda natur vi har i Sverige!” (Salomon Abresparr, gruppintervju, 5 december 2012).

Ojnareskogen ingår i ett större tillrinningsområde till Gotlands största sjö, Bästeträsk, se figur 1 och 2. Jakob Wallin säger att platsen för det planerade kalkbrottet förmodligen är den minst lämpade platsen på hela Gotland just eftersom att det ligger ”mitt i tillrinningsområdet till den största och renaste vattentäkten [Bästeträsk] för framtiden vill vi spara!” (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Boende i områdena runt Fårösund lider ofta brist på sötvatten under sommarmånaderna. Vilka effekter en eventuell kalkbrytning skulle komma att få för den redan osäkra sötvattenförsörjningen i området, var en fråga som allmänheten inte en medveten om innan konflikten blomrade upp (Eva Klint Langland och Per Leino, gruppintervju, 4 december 2012). I opinionsarbetet har vattenfrågan varit avgörande. Skyddet av den biologiska mångfalden är ett långsiktigt argument som av många kan uppfatta diffust, men frågan om dricksvatten är konkret och berör många människor i deras vardag (ibid.).

---

⁵ Alvar är en flack landskapstyp som karakteriseras av sparsam vegetation på ett grunt jordtäckte på en kalkstensberggrund.

⁶ En endemisk art återfinns endast i ett specifikt område.

Vattenfrågan var det som engagerade den breda massan, och sådana typiska liberaller som bara gillar tillväxt- de sa ju inte 'hej rädda skogen!', men de kunde ändå hålla med om att utan vatten blir det rätt tråkigt att bo här. (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012).

Enligt Daniel Heilborn handlade en stor del av opinionsarbetet om att förmedla en kunskap som inte tidigare nått ut. Han säger att "de exploaterande kalkbolagen har spelat på de rödlistade arterna tidigare, genom att bagatellisera dem." (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012). Han menar att frågan relativt lätt kan lösas genom att företagen sponsrar forskning på de hotade arterna och avsätter andra områden med för naturskydd. Men vattenfrågan är "inte lika lätt för dem att sopa undan" (ibid.).

För lantbrukarna Nisse Karlström och Bertil Ström var vattenfrågan den centrala då tillgången till dricksvatten är en grundläggande förutsättning för deras arbete. Nordkalk hävdar flitigt kalkbrottets nödvändighet som arbetsgivare i en bygd där arbetstillfällena är få. Men skulle sötvattentillgången påverkas negativt av kalkbrytningen, skulle fler arbetstillfällen försvinna än vad brytningen skapar. Eftersom lantbrukarna i området inte skulle kunna fortsätta bedriva sin verksamhet (Bertil Ström, telefonintervju, 7 december 2012, Nisse Karlström, telefonintervju, 6 december 2012, Malin Norrby, intervju, 5 december 2012).

Nisse Karlström säger att sommarens händelser har givit honom ny kunskap och att han har utvecklat en större skepsis mot kalkbrottsverksamheten överlag. Han säger att han har fått större förståelse för det komplexa ekosystem som renar vattnet i området. Därför har de rödlistade arterna och skogen i området kommit att betyda allt mer för hans engagemang (Nisse Karlström, telefonintervju, 6 december 2012). Kristina Bohman Söderdahl understryker att böndernas engagemang i frågan var viktigt, eftersom att det visade att bygden var med i proteserna och "inte bara ungdomar och pensionärer" (Kristina Bohman Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012). Man visade att bevarandet av skogen var viktigt för andra arbetstillfällen i trakten, och inte bara för turism och rekreation (ibid.).

Behovet av att säkra den biologiska mångfalden och skydda de ömtåliga ekosystemen i området kan vara en argumentation som är svår för allmänheten att ta till sig, då det handlar om ett väldigt långsiktigt tänkande. Per Leino säger att "tidigare när man gick i skogen tänkte man väl inte så mycket på det [artrikedomen], det var en vanlig gotländsk skräpskog med några knotiga tallar" (Per Leino, gruppintervju, 4 december 2012). Men konflikten har bidragit till att sprida kunskap om skogens system och framförallt dess betydelse för vattenreningen. Idag känner Per Leino, tillsammans med Nisse Karlström och många andra gotlänningar en större förståelse för behovet av att skydda den biologiska mångfalden.

Ett argument som framfördes av många jag talade med är att Ojnareskogen ingår i Gotlands största sammanhängande naturområde. Jakob Wallin håller med Nordkalk om att det redan finns många naturreservat med liknande naturvärden som i Ojnareskogen på Gotland. Men Ojnareskogen ligger mitt i ett sammanhängande stråk av Gotlands mest karakteristiska miljö, vilket gör även det här området extra skyddsvärt (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Daniel Heilborn menar att det är

livsnödvändigt för människor att ha tillgång till större sammanhängande områden av oexploaterad natur. Utan outnyttjade områden där människor kan vistas, kommer vi att tappa kontakten med naturen och därigenom förståelsen för dess värde. Han anser att samhället har gått för långt i sin jakt på naturresurser, ”Skogen splittras upp mer och mer och snart har vi inga sammanhängande områden kvar. Ojnareskogen ligger i Gotlands största sammanhängande oexploaterade område, att anlägga det här brottet är att stycka upp det sista vi har.” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012).

4.2 Juridiska och politiska perspektiv

”Det är så mycket som är fel i rättsprocessen att man bara vill skrika när man hör om det.” (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012)

Östnytt, SVTs regionala nyhetsprogram för bl.a. Gotlands län, visade den 28 augusti ett inslag där polisen bär bort demonstranter som sitter i vägen för en skogsmaskin. En av dessa är Ditte Green Petersen som på frågan om varför hon gör detta svarar ”för att de hugger i mitt hjärta” (Östnytt, 2012-08-28).

Ingen av dem jag intervjuat som bodde i lägret i Ojnareskogen trodde att de skulle lyckas med att förhindra avverkningen. Dock ansåg alla att det var viktigt att stå upp för vad de såg som moraliskt rätt, att skydda skogen. Kristina Bohman Söderdahl säger att det från början var ”lite som David mot Goliat” med Fältbiologerna mot storföretaget Nordkalk, och att ”från början tänkte man att det var ju hemskt gulligt av dem, men det kan ju inte leda till så mycket.” (Kristina Bohman Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012). Dock visade de sig att de hade fel och i efterhand känner Kristina en stor tacksamhet mot Fältbiologerna och alla andra unga som engagerat sig i frågan. Enligt henne och många andra som kämpat länge för Ojnareskogen var det de unga som lyfte frågan till folks medvetande och gav den ett ansikte utåt.

Anledningen till att engagemanget blev så stort tror många beror på att konflikten ligger väl i tiden. Miljöfrågor får stort utrymme både i media och i politiken, ”någonstans blir det en brytpunkt när det blir för stor konflikt mellan människor och miljön” (Jakob Wallin, intervju 5 december 2012). Det var viktigt att genom skrift och handling belysa frågan, då politiker och myndigheter, fränsett Naturvårdsverket, inte förstått värdet av Ojnareskogen som ett av de sista oexploaterade områdena. Man ansåg också att beslutsfattare inte tagit på allvar att skogen är tillrinningsområde till vattentäkten Bästeträsk.

Många av de jag talat med har varit aktiva i liknande frågor tidigare. Engagemanget grundas i ett missnöje gentemot den politik som förs tillsammans med en tilltro till sin förmåga att förändra, ”man känner någon slags ansvar och man inser att ingen annan kommer att göra något --- Det ger en känsla av meningsfullhet i vardagen” (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Kampen i Ojnareskogen är en del i en större kamp mot det som aktivisterna som bor i Fårösund bl.a. beskriver som ett konsumtions-samhälle. Ojnareskogen är en konsekvens av ett samhällsstrukturellt fel där fokus är på tillväxt, istället för som många av informanterna önskar, att värna om liv,

”Ojnareskogen är en symbol för hur extremt samhället har blivit, att t.o.m. den här platsen ska exploateras för kortsiktiga vinstintressen och mer betong”. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012). Att kämpa mot något man tycker är fel ger en inre tillfredsställelse och verkar för många även ångestlindrande, ”att bo i skogen var att känna sig lite mindre värdelös ett tag, att inte känna sig som en del av problemet utan istället vara en del av lösningen, motståndet”. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012)

Enligt motståndarna är Nordkalks verksamhet olaglig, trots att företaget har den svenska rätten på sin sida. Genom att etablera sig i anslutning till Natura 2000-områden bryter man mot EUs miljölagstiftning och artskyddsförordningen. När Mark- och miljööverdomstolen meddelade Nordkalk tillåtlighet gav man dispens från artskyddsförordningen utan enligt Kristina Bohman Söderdahl en adekvat motivering (Kristina Bohman Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012). Domen från Mark- och miljööverdomstolen betraktas som bristande eftersom det saknas en samlad bedömning av eventuella effekter på de närliggande Natura 2000-områdena samt en samlad bedömning av konsekvenserna för det kommunala vattenuttaget. Mark- och miljödomstolens misslyckande med att fastställa villkoren för kalktäktsverksamheten, trots uppdrag från högre instans, talar för kalkbrottets olämplighet. Alva Snis Sigtryggson säger att det under protestarbetets gång blivit uppenbart att de som fattat beslutet om tillståndet inte kan ha tänkt efter och förstått allvaret i frågan (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012). Motståndarna anser att det var felaktigt av Nordkalk att inledda avverkningen trots att alla villkoren ännu inte var fastställda samt att överklagan inlämnats till HD för bedömning. Det skulle vara svårt att sätta tillbaka de träd som avverkats hade HD bedömt Nordkalks verksamhet i Bunge Ducker som otillåten. Idag råder som tidigare nämnt inhibition i väntan på beslut från HD.

Oavsett utslaget från HD kommer domen vara av största betydelse för alla inblandade parter. En dom som ger Nordkalk rätt att bryta kalk i Ojnareskogen innebär enligt mina informanter en kraftig försvagning av det svenska naturskyddet. Ojnareskogens naturvärden ligger över normen och tillåts ett sådant område att exploateras är utsikterna för områden med mindre kvantifierbara naturvärden att skyddas svaga. ”Om man tillåts avverka den här skogen, exploatera den här biten mark så blir det ett ledande fall för framtiden, och då kan miljörelsen gå och lägga sig!” (Isak Wadsö, intervju, 27 november 2012). Skulle man däremot förvägra Nordkalk rätten att bryta i området skulle det innebära svårigheter för gruvindustrin generellt att etablera ny verksamhet i naturkänsliga områden.

De som är för en kalkbrytning i Ojnareskogen har framfört kritiken att ingen tidigare brydde sig om den här platsen. En märklig kritik anser de som protesterar, Samuel Eiriksson tycker att det är helt självklart, ”man kan ju inte reagera på något som man inte tidigare varit medveten om” (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012). Salomon Abresparr och Alva Snis Sigtryggson menar att även om man inte alltid vistas i skogen så är det en trygghet att veta att den finns där (Alva Snis Sigtryggson, telefo-

nintervju, 1 december 2012, Salmon Abresparr, intervju, 5 december 2012). Ditte Green Petersen säger att "upplevelsen av att den [skogen] inte skulle vara där tror jag många delar som väldigt tung" (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012), "Jag tror att många blev drabbade av att den här skogen skulle försvinna, och då inser man vad den betyder" (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012).

Eva Falk medlem i Bevara Ojnareskogen betraktar skogen som en arvedel. Hon och hennes generation har fått skogen i arv av sina föräldrar som har vårdat den, och nu är hon orolig över vad hon kommer att lämna till nästkommande generation, "ett stort hål av förödelse?" (Eva Falk gruppintervju, 5 december 2012).

De demonstrationer som ägde rum fram till slutet på augusti skedde under demonstrationstillstånd och var således lagliga. Men under, vad de protesterande benämner som polisveckan i slutet av augusti, då insatsstyrkan från Stockholm kom till Ojnareskogen blev protesterna olagliga. Flera av de jag intervjuat har blivit åtalade för ohörsamhet mot ordningsmakt⁷ då de vid befällande order vägrat att klättra ner från träd eller att avlägsna sig från avverkningsmaskinernas skyddsområde.

Att begå brott för att hindra Ojnareskogen från att avverkas var en självklarhet för majoriteten av de protesterande som jag talat med. Följande citat är beskrivande för hur informanterna argumenterar för sin akt av civil olydnad⁸,

Man ska inte förväxla demokrati med byråkrati. Brottet [kalkbrottet] var godkänt på byråkratisk väg, genom tvivelaktiga rättegångar. Det juridiska tillståndet innebär inte att det är demokratiskt, eller för den delen moraliskt riktigt att avverka skogen. (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012).

Aktivisterna har blivit anklagade av Nordkalk för att agera odemokratiskt, men Jakob Wallin säger att "det som gjorde den här verksamheten laglig har ingenting med demokrati att göra" (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012), "Jag anser att verksamheten inte har blivit juridiskt tillåtlig på rätt sätt. Man har köpt tillstånd och utredningar och man har fått politiker att ta beslut som inte är demokratiska." (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012). Så istället är etableringen av ett kalkbrott i Ojnareskogen odemokratisk enligt aktivisterna. I fallet Ojnareskogen hävdar aktivisterna att lagstiftningen är otillräcklig. Man menar att i många andra länder skulle det vara olagligt att avverka en skog som Ojnareskogen, i Sverige är det istället olagligt att försvara den. "Bara för att något är olagligt så måste det inte vara fel." (Isak Wadsö, intervju, 23 november 2012).

Alva Snis Sigtryggson tänker att miljöfrågan kanske är vår tids medborgarrättsfråga som visar på att demokrati är en process. Hon vill att vi ska minnas att civil olydnad var grunden för medborgarrättsrörelser runt om i världen, "vi har [inte] levt i en historia som gått i en statiskt stabil utveckling till det perfekta nuet [...] utvecklingen fort-

⁷ Återfinns i brottsbalkens 16e kapitel.

⁸ Civil olydnad enligt Nationalencyklopedin, "Lagbrott och uppmaning till lagbrott under åberopande av moraliska principer som står över lagar, regler eller order från militär eller civil myndighet, vilka då betraktas som omoraliska, orättvisa eller tyranniska. Syftet är att öka den allmänna politiska medvetenheten och mobilisera stöd för förändring." (Nationalencyklopedin, 2012c)

sätter” (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012). Civil olydnad är ett steg i utvecklingen mot lagändringar, ”när lagarna är fel blir agerandet för att ändra dem olagliga” (ibid.), ”Lagar är stiftade av människor och kan förändras av människor.” (Malin Norrby, intervju, 5 december 2012).

Jag tycker ofta att lagarna är fattade på fel grund, av människor som inte berörs av de beslut som tas. Även om det finns en god vilja bland de som beslutar om lagarna- förstår de inte konsekvenserna eftersom att de inte upplever dem. Sen är lagarna alldeles för generella och fokuserar för mycket på storföretagens vinst, och en tro på att det är ekonomisk tillväxt som är grunden i samhället, och det tror inte jag. Så att bryta lagarna är ganska skönt, när det är något som jag moraliskt verkligen kan rättfärdiga- att sätta liv framför pengar. (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012).

Isak Wadsö menar att eftersom man utan framgång tidigare försökt förhindra kalkbrottsetableringen i Ojnareskogen genom att nyttja andra lagliga metoder som bl.a. att skriva debattinlägg, samla in namnlistor, skriva brev till politiker och man har ”bildat [sig] i frågan och det har blivit uppenbart att det inte är moraliskt rätt att avverka den här skogen- och då blir civil olydnad den sista utvägen” (Isak Wadsö, intervju, 23 november 2012). Jakob Wallin och Nisse Karlström säger att de inte rättfärdigar vilka brott som helst, men Nordkalks verksamhet skulle innebära irreversibla skador på skogen och vattnet och därför var det här ”ett väldigt viktigt brott att begå” (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Också Kristina Bohman Söderdahl och Olov Söderdahl var från början kritiska till civil olydnad, men i slut ändan var det vad som krävdes för att frågan skulle tas på allvar (Kristina Bohman Söderdahl & Olov Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012).

De två lantbrukare som jag talat med var båda aktiva i demonstrationerna mot avverkningarna, Nisse Karlström satt framför Mellanskogs maskiner och Bertil Ström parkerade sin traktor med släp att blockera infartsvägen till Ojnareskogen för att hindra polisen och avverkningsmaskinerna från att nå skogen. Deras förtroende för rättsväsendet har minskat betydligt efter sommaren händelser och de ser båda civil olydnad som en del av sina demokratiska rättigheter. Bertil Ström anser att det inte ska behöva gå så långt som det gjorde under sommaren, ”man inte ska behöva ta till olagliga metoder” (Bertil Ström, telefonintervju, 7 december 2012). Han tycker att samhället borde ha reagerat tidigare på felaktigheten i det planerade kalkbrottet. Men han säger också att skulle Nordkalk få ett positivt besked från HD, kommer det att bli nya demonstrationer och han kommer utan tvekan att delta.

Att Nordkalk ansökte om tillstånd att gräva upp marken som mina informanter anser vara en av de mest skyddsvärda på Gotland var dock inte enbart av ondo. Sett ur en informationssynpunkt så fyllde det sin funktion. Som Daniel Heilborn säger ”hade man valt en annan plats, hade de antagligen fått fortsätta gräva i skymundan. Nu har frågan istället blivit en nationell debatt om hur Sverige ska bedriva naturresurspolitik, och debatten är minst lika viktig som att den här platsen blir säkrad!” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012).

4.3 Relationen till skogen och naturlandskapet

Den betyder någonting eftersom att jag är en del av den och den är en del av mig [...] när de har gjort de här ingreppen i skogen så är det som att de har skövlat en del av mig, och det är något som känns. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012)

Innan det här [konflikten i Ojnareskogen] hade jag tänkt på många träd, men efter det här så är skog där naturen får vara som den vill. (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012).

De flesta av mina intervjuer inleddes genom att jag bad mina informanter att associera fritt på ordet skog. Återkommande var skogen som en gammal och vild plats fylld av liv. Skogen är ingen homogen plats, utan istället en plats som präglas av variation i både arter, marktäcke och i känslor.

Det jag tänker på är ett myller av liv- av olika intryck --- En skog ska vara lätt att gå vilse i, att tappa bort sig i, för att man kan bli så uppfylld av allt som finns där. (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012).

Att människor mår bra av att vistas i skogen var alla mina informanter eniga om. Frågan om varför man mår bra av att vara i skogen besvarades med olika ord, men alla svaren återkom till en känsla av trygghet, trivsel och tillhörighet. Skogsarbetaren och lantbrukaren Nisse Karlström säger att när han om hösten och vintrarna arbetar i skogen så ”blir jag mycket piggare, man går och andas in doften av träd, av barr, och det har en viss påverkan på kroppen” (Nisse Karlström telefonintervju, 6 december 2012).

Man kan bara sitta där också händer det grejer både i det lilla och i det stora. Det är så med naturen, den växer desto mer du tänker på den, eller inte tänker på den [...] Du kan zooma in och du zooma ut både i tanken och i praktiken det är häftigt. Och vackert, dels är det vackert rent visuellt, sen är det vackert på ett teoretiskt plan som ett självupprätthållandesystem. (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012)

Många av mina informanter säger sig uppleva en känsla av frihet i skogen, ”det är inte så tillrättalagt, det är en plats utan specifikt användningsområde” (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november), ”Det finns inte så mycket struktur, skogen ger en känsla av kreativitet och skapande” (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012).

I urbana rum finns ofta en stadsplan som sätter förutsättningarna för våra rörelsemönster. Olika platser i en stad fyller olika syften. Men skogen är ett organiskt rum utan planering vilket ger frihet att skapa egna rörelsemönster, ”När man kommer ut i skogen vet man inte riktigt hur länge man kommer att stanna eller vad man kommer att göra eller varför man gör något --- Men det känns meningsfullt att bara vara där.” (Alva Snis Sigtryggson, 1 december 2012), ”På något vis inspirerar den [skogen] till att röra sig.” (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012), ”Man blir kreativ och får en upptäckarglädje, och man får ett val, som vi inte alltid är vana vid att ha.” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012).

Planeringen är enligt mina informanter en av de grundläggande skillnaderna mellan en produktionsskog och en naturskog. I en produktionsskog är träden planterade i raka led och planering bakom landskapsbilden är tydligt (Salomon Abresparr, intervju, 5 december 2012; Isak Wadsö, intervju, 23 november 2012; Lisa Wanneby, telefonin-

tervju, 10 december 2012). Ytterligare en skillnad är bristen på mångfald av både arter och ålder i en produktionsskog. En naturskog har tillåtits att åldras och utveckla en biologisk mångfald under en längre tid (Samuel Eiriksson, intervju, 27 november 2012), ”En skog är inte bara träd. Det är alla de andra arterna med. Att de olika arterna tillsammans blir en skog.” (Malin Norrby, intervju, 5 december 2012). Som nämnts så karakteriseras en skog av mångfalden av liv den inhyser, en skogsplantage, eller en virkesåker som mina informanter kallar det, rymmer inte samma liv som en naturskog (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012, Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012).

En gammal skog har en enorm variation i landskapet med myrar, mossor, lavar, klippvallar, gläntor och träd av alla möjliga slag. Medan en planterad skog bara har gran eller tall eller vad man valt att plantera, men en enorm enfald. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012).

Skogen ger förutom möjlighet att välja rörelse också frihet att rikta sin uppmärksamhet. I bebyggda miljöer blir människan ofta en passiv mottagare av intryck och får istället arbeta aktivt med att sälla bland information och intryck. ”När man är i en stad ser man det man ska se, som reklam. Men när man är i skogen ser man det man väljer att se.” (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012). Daniel Heilborn menar att upplevelsen att komma ifrån de många ljud som finns i en stad bidrar till den positiva känslan som kommer av att vara i skogen, ”i en orörd skog finns en orörd ljudscen” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012). Att konstant behöva hantera intryck avtrubbar människor och Malin Norrby tror att man mår bra i skogen för att där ”behöver man inte skydda sig mot alla intryck, istället får man välja och kan slappna av” (Malin Norrby, intervju 5 december). Skogen är inte stilla, den är ständigt i rörelse och förändring, men det sker i en hastighet vi kan hantera (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012).

De flesta av mina informanter säger sig uppleva ett lugn och en känsla av tillhörighet i skogen, ”i skogen tänker man inte på sig själv. Man blir ett med naturen, med alla individuella träd och buskar.” (Kristina Bohman Söderdahl, gruppintervju, 5 december, 2012), ”om man tittar på ett träd som är 300 år gammalt förstår man hur liten man själv är, hur liten människan är i förhållande till naturen” (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012). Alva Snis Sigtryggson säger att i en skog får hon en härlig känsla av att vara liten, men utan att vara betydelslös. Hon menar att man får en förståelse av att man är delaktig i något som är större än en själv, och inte en enskild enhet. I skogen finns det ingenting att kontrollera. I en stad säger hon att man hela tiden blir påmind om ”alla skavanker och allt som kunde bli bättre” (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012) men skogen är ett ”kretslopp som sköter sig själv -- man blir lugn och får en känsla av trygghet, det kommer att lösa sig vad som än händer.” (ibid.).

Jag hittar ofta en kontakt i skogen och en tillfredställelse i att jag tillhör någonting större. Det som kan tycka sig vara stora problem blir väldigt små, mina problem blir mindre men betydelsen av mig som en del av naturen blir större. (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012).

Det lugnet som många upplever i skogen anser flera av de intervjuade beror på att skogen och den oexploaterade naturen är människans historiskt naturliga habitat. ”Ute i naturen är man i en miljö som hjärnan är van att hantera- ursprungligen van att hantera.” (Isak Wadsö, intervju, 23 november 2012), ”Jag tänker att det är [något] som följer med oss sen långt tillbaka, för människor att vistas i skogen det har vi gjort alltid och det finns inbyggt i oss.” (Salomon Abresparr, intervju, 5 december 2012).

Det är vår natur att vara i skogen. Vi har levt i skogen, lever i skogar runt om i världen, vi mår bra av att vara där vi har utvecklats, där vi växt fram. Jag tror att städer och den artificiella världen blir en forcerad värld där människor växer upp och saknar den komplexitet som finns i naturen och som inte går att beskriva och som inte går att mäta i räta vinklar. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012).

Det som skiljer upplevelsen av att vistas i en skog till skillnad från andra naturtyper som informanterna också upplever genererar positiva känslor är känslan av trygghet. Skogen är för många en ombonad plats, Jakob Wallin beskriver skogen som att ”det är som att vara inomhus fast man är utomhus” (Jakob Wallin, intervju, 5 december 2012). Känslan av frihet kan återfinnas i t.ex. skärgården (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012) eller i fjällen (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012), ”skillnaden till skogen är att det finns en annan tyngd där, det är mer som en trygg famn” (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012), ”i skogen blir det ett eget rum” (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012). En informant lyfter fram att man är *i* skogen medan man är *på* havet eller *på* fjället (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012).

Ordföranden i föreningen Bevara Ojnareskogen, Olov Söderdahl, tidigare lantbrukare säger att det som får honom att värdesätta skogen är vetskapen om att generationer innan honom har brukat och vårdat skogen. Enligt honom sker inte den omvårdnaden i lika stor utsträckning idag som förr, ”känslan finns i frågan huruvida man ska låta *just* det här trädet stå och växa lite till, istället föser man [idag] ner och tar bort allting, och känslorna försvinner” (Olov Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012). För honom är skogen en plats där man upplever ett samband med historien. I och med att vi idag har tekniken att radikalt förändra ett landskap på väldigt kort tid så får vi ett mer historielöst landskap och blir i längden själva historielösa. Också Isak Wadsö, som är några generationer yngre än Olov, hävdar skogens funktion som en brygga mellan generationer, ”den [skogen] kan fylla ett syfte i att den har ett längre minne än vad vi har, vi har ett ganska kort minne” (Isak Wadsö, intervju, 27 november 2012). Daniel Heilborn anser att skogen ger ett tidsperspektiv ”en gammal orörd skog kan man se har fått stå orörd väldigt länge. Medan ett berg, eller hav är så oändligt. Men en skog kan man relatera till farföräldrar och till framtid” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012). Åldern i en skog skapar en respekt hos mina informanter, man säger sig ha en djup vördnad för naturen.

Att tiden blir materiell i en skog är en bidragande faktor till varför skövlandet av skog berör många negativt. En skog kräver lång tid att mogna och handlingen att hugga ner ett träd blir en slutgiltig. Vetskapen om att ett träd som huggs ned tar många år att

komma tillbaka tillsammans med en dramatisk förändring av landskapsbilden är för många tung. Henrik Radhe jämför med en åker, ”plöjer man upp en åker så är det kortare cykler. En skog tar väldigt lång tid att återskapa, om det ens är möjligt. Det är mer känslor i en skog än vad det är i en åker.” (Henrik Radhe, intervju, 5 december 2012).

De flesta av informanterna talade om skogen ur två perspektiv, dels den inre, känslomässigt nödvändiga skogen och den yttre, praktiskt nödvändiga skogen. ”Vi behöver skogen för att jorden ska fungera- det är där syret bildas, det är där vattnet renas, oavsett var skogen finns så ingår den i ett större sammanhang.” (Daniel Heilborn, intervju, 4 december 2012). Skogen är en oersättlig del av ekosystemet. Ur skogen hämtas även råvaror som samhället behöver. Det större sammanhanget som Daniel Heilborn nämner kan syfta både till ett globalt ekosystem men också till ett större andligt sammanhang.

En informant opponerar sig mot brukandet av termen ekosystemtjänst. Han menar att människan har förenklat de komplexa relationer som finns i naturen genom att försöka systematisera dem. Ekosystem är en praktisk term som han anser tar bort all annan mening från skogen ”som är djupare känd eller upplevd” (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012). Alla informanter är eniga om att människan är beroende av skogen. Formulerat på olika sätt säger de alla att vi inte kan leva utan skogen. Då syftar de både på vårt känslomässiga, andliga och själsliga behov av skog och vårt praktiska behov av skog som premiss för mänskligt liv.

Skogen är även en politisk plats, ett utrymme för konflikt där ekonomiska intressen ofta stöter sig med naturvårdens. Skogen kan tillskrivas olika värden, bl.a. ekonomiska-, rekreations- och naturvärden. Alla de jag intervjuade hävdade naturvärdena som viktigast i skogen. Skogen har ett egenvärde bortom samhällsnyttan som råvaruproducent eller som rogivande plats att vistas i. ”[Skogens syfte som] habitat för arter kommer högst upp och [syftet] att upprätthålla och vara en plats för liv.” (Salomon Abresparr, intervju, 5 december 2012).

På frågan huruvida det är möjligt att driva ett ekonomiskt produktivt skogsbruk som värnar om naturvärden var de alla eniga. Hållbart skogsbruk är möjligt, och det sker på flera ställen runt om i världen. Men den skogspolitik som förs i Sverige idag främjar inte ett långsiktigt hållbart skogsbruk, ”målet är inte att människan och naturen ska må bra. Målet är istället att ge så stor ekonomisk avkastning som möjligt på så kort tid som möjligt.” (Isak Wadsö, intervju, 27 november 2012). Olov Söderdahl säger att man idag borde ha *skogsmark* istället för de *skogsåkrar* som dominerar i landskapet (Olov Söderdahl, gruppintervju, 5 december 2012).

Det är klart att vi kan bruka naturen på ett sätt som inte förgör den, det har vi gjort i tusentals år. Vi har levt sida vid sida med naturen och tagit efter behov. Men nu har vi hittat på så många behov i samhället, så vi tycker oss behöva skövla skogen för att tillfredsställa de behoven, som är väldigt kortsiktiga. (Anton Sjöstedt, intervju, 6 december 2012).

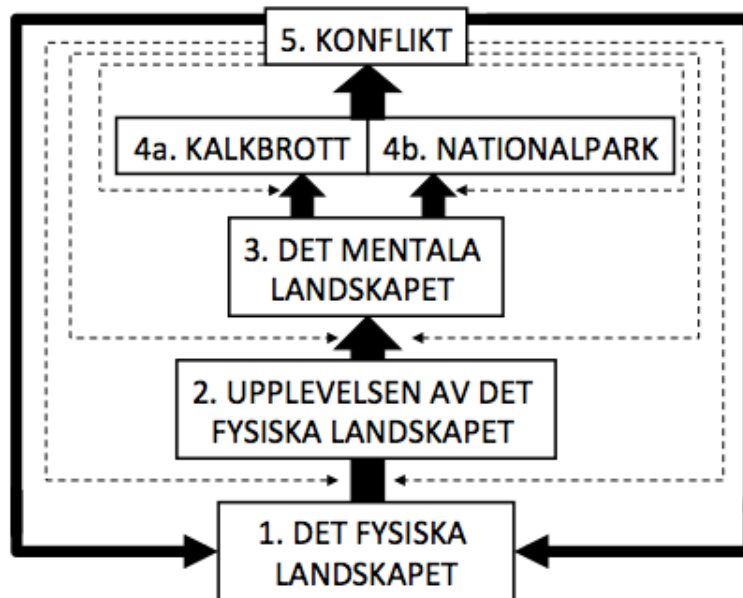

För att skapa ett ekologiskt hållbart skogsbruk, måste synen på skogen förändras och skogen måste värdesättas högre. Man måste ändra sitt förhållande till den ekonomiska avkastningen. Konsumtionen och produktionen av virkesprodukter, framförallt pappersmassa måste minska, ”Det funkar inte med den storskalighet vi har idag. Jag tror inte det finns ett hållbart skogsbruk om vi använder så mycket virke som vi gör idag.” (Maria Tranvik, intervju, 5 december 2012).

Alva Snis Sigtryggson menar att den stora utmaningen för en omställning av skogsbruket är att man måste vara beredd att anta ett långsammare perspektiv och inställningen till ”livet och vad man ska uppnå i samhället och i livet” (Alva Snis Sigtryggson, telefonintervju, 1 december 2012) måste förändras. Ditte Green Petersen hävdar att det är ideologiska strukturer som idag förhindrar ett hållbart skogsbruk. Hon menar att i ett kapitalistiskt system finns inget utrymme för en ekonomiskt lönsam verksamhet som samtidigt värnar om livet i skogen (Ditte Green Petersen, intervju, 30 november 2012).

5. Analys och slutsats

Ojnareskogen är utöver att vara en skog också ett ideologiskt landskap. Konflikten mellan Nordkalk å ena sida och naturskydds- organisationer och myndigheter och privatpersoner å andra sidan är, förutom att vara en juridisk konflikt, också ideologisk. Baserat på modellen som presenterades i avsnitt 2.2, se figur 3, kan vi rita en liknande modell utifrån vad vi nu vet om Ojnareskogen, se figur 4.

Figur 4. Grafisk figur över konflikten om hur marken i Ojnareskogen ska nyttjas, baserat på figur 1 i avsnitt 2.2. Grafik, Wösel Thoresen 2012.

Jag menar att den avgörande orsaken till den konflikt som uppstått i Ojnareskogen är aktörernas skilda uppfattning om markens syfte. Nordkalk ser i Ojnareskogen en brytbar naturresurs av hög kvalitet, ruta 3, och anser därför att Ojnareskogen främst bör brukas som ett kalkbrott, ruta 4a i figur 4. Motståndarsidan ser ett område med oersättliga naturvärden och en plats som är avgörande för områdets vattenförsörjning, ruta 3, och baserat på den synen vill de att Ojnareskogen ska få ett juridiskt naturskydd som nationalpark eller liknande, ruta 4b i figur 4. Motståndarsidan placerar naturvärden och säkrandet av vattenförsörjningen över de ekonomiska värden som ett kalkbrott skulle innebära.

I figur 4 skapar upplevelsen, både den fysiska och ideologiska upplevelsen, av Ojnareskogen två motstridiga mentala landskap och två motstridiga användningsområden. En nationalpark och ett kalkbrott kan inte samexistera i ett gemensamt landskap, en måste bort. En konflikt uppstår. Konflikten blir förutom teoretisk och ideologisk också materiell i det fysiska landskapet. Det är svårt att föreställa sig en mer materiell konflikt än den när grupper av människor kedjar fast sig i skogsavverkningsmaskiner för att förhindra hotet mot det landskap de vill bevara. Huruvida det är Nordkalk eller motståndarsidan som kommer att gå segrande ur Ojnareskogen, kommer att avgöra landskapets framtida fysiska egenskaper.

Argumenten mot ett kalkbrott är många men kan sammanfattas till tre huvudsakliga argument, säkra dricksvattentillgången, bevara den biologiska mångfalden och att det rättsliga processen i förfarandet av Nordkalks tillåtlighet är bristande. Det tänkta kalkbrottet ligger i tillrinningsområdet till Bästeträsk, planerad dricksvattentäkt för norra Gotland. Vad konsekvenserna för vattenförsörjningen skulle bli om Nordkalk fick tillåtelse att bryta sten är oklara och en risk som inte många är beredda att ta. Kalkbergsgunden i Ojnareskogen skapar unika förutsättningar för flora och fauna och är därför ett livsnödändigt habitat för flera endemiska och rödlistade arter. Att radikalt förändra deras livsmiljö skulle innebära ett hot mot den biologiska mångfalden. I den rättsliga processen har ingen samlad bedömning av konsekvenserna för de närliggande Natura 2000- områdena gjorts. En negativ effekt på Natura 2000- områdena skulle innebära att Sverige bryter mot EUs miljölagstiftning.

De som deltog i protestaktionerna i Ojnareskogen skiljer på moraliskt rätt och juridiskt rätt. Nordkalk hade den juridiska rätten på sin sida. Men omständigheterna som gav Nordkalk juridisk tillåtlighet att bryta kalk i Ojnareskogen gör att aktivisterna inte respekterar domslutet. Vidare anser man att det skulle vara moraliskt fel att avverka Ojnareskogen då det skulle innebära ett hot mot den biologiska mångfalden. Ett hot mot det liv som finns i skogen och som alla informanter känner både ett känslomässigt och ett praktiskt nödvändigt ansvar att beskydda. Skogen är enligt mina informanter nödvändig i fler dimensioner för människans överlevnad. Dels är den externa skogen nödvändig som en oersättlig del av ett globalt ekosystem vilket ger förutsättningarna för människans existens. Dels är den interna aspekten av skogen och naturlandskapet nödvändig för vår andliga- känslomässiga- eller själsliga överlevnad.

Ett demokratiskt system är i ständig utveckling och civil olydnad är en avgörande drivkraft i utvecklingen mot förändring. Miljölagstiftningen betraktas som bristfällig när den tillåter exploatering av ett område som Ojnareskogen- och måste därför förändras. Beslutet om Ojnareskogens varande eller inte varande blir prejudicerande. Demonstranterna anser sig inte endast kämpa för Ojnareskogens bevarande, utan för hela Sveriges framtida naturskydd.

De ekologiska argumenten som framförs handlar om den externa naturen, ruta 1 i figur 4. Dock är Ojnareskogen för mina informanter mer än ett externt objekt. Utifrån mina intervjuer anser jag att motståndet förutom att grundas på argument för bevarandet av den externa naturen även grundas i en fundamental känsla av respekt för och kärlek till skogen och naturlandskapet, vilket påverkar ruta 2, 3 och 4 i figur 4. Den externa naturen internaliseras och blir en del av den interna och universella naturen. Ojnareskogens landskap representerar minnen och känslor för de som protesterar. Kampen för att bevara Ojnareskogen handlar därför inte endast om att låta tallarna i skogen stå kvar, utan kampen handlar om att försvara sin syn på världen.

Dock säger även Håkan Pihl, projektansvarig för Bunge Ducker på Nordkalk, att Nordkalk också har en stor respekt för naturen. Men Nordkalks respekt för naturen och naturvärden kommer sekundärt till företagets ekonomiska intressen. Mina infor-

manter placerar skogens egenvärde och skogen som utrymme för liv över eventuella ekonomiska värden som kan tillskrivas naturlandskapet.

Att Ojnareskogen var just en skog var av betydelse för frågans genomslag. Även om Ojnareskogen är ett naturlandskap är det ett landskap fyllt av kultur. Under den långa tid som krävs för en skog att växa upp hinner många människors känslor och minnen växa in i trädens stammar. Skogen är för människor ett sätt att blicka tillbaka och ger samtidigt en förhoppning om framtiden. Skogen står för en varaktighet och äkthet som är svår, för att inte säga omöjlig att återskapa.

6. Sammanfattning

Under sommaren 2012 kulminerade en konflikt som pågått på norra Gotland sedan sju år tillbaka. Företaget Nordkalk vill etablera ett kalkbrott i Bunge Ducker, i Ojnareskogen. Ojnareskogen är ett naturlandskap med ovanligt höga naturvärden. Kalkstensberggrunden gör skogen till ett världsunikt habitat för flera rödlistade- och endemiska arter. Ojnareskogen är även tillrinningsområde till Gotlands största sjö Bästeträsk. En sjö som är planerad att bli en reservvattentäkt för norra Gotland, ett område som under sommarmånaderna ofta lider av brist på sötvatten. Efter en lång rättsprocess gav den 5 juli 2012 Mark- och miljööverdomstolen företaget tillstånd att bryta kalk i Ojnareskogen. Protestarbetet mot kalktäckten som tidigare främst rört sig om juridiska överklaganden och skrivelser fick nya uttryck. Under sommarmånaderna kom hundratals aktivister från hela Sverige till Ojnareskogen för att demonstrera mot avverkningen. De omfattande demonstrationerna tvingade Nordkalk att avbryta avverkningen av Ojnareskogen. Idag ligger ärendet på Högsta Domstolens bord och inhibition har utfärdats i väntan på beslut.

Min uppsats har utforskat motståndet mot Nordkalks planerade kalkbrott i Bunge Ducker, Ojnareskogen. Samt hur motståndarsidan motiverar sin rätt till tolkningsföreträdet av landskapets syfte. Uppsatsen tar sin teoretiska utgångspunkt i att landskap är en produkt av sociala relationer i ett samhälle, och blir därför ett materiellt uttryck för de processer som sker i ett samhälle. Konflikten i Ojnareskogen kommer av att ett gemensamt fysiskt landskap kan tillskrivas olika värden och syften. Nordkalk ser i landskapet en brytbar kalksten av högkvalitet. Demonstranterna ser en skog med oersättliga naturvärden. Lantbrukarna ser ett område som är avgörande för bygdens tillgång till sötvatten.

Jag har intervjuat människor som på olika sätt varit involverade i konflikten om Ojnareskogen. Intervjuerna har varit kvalitativa och halvstrukturerade. Främst har jag fokuserat på medlemmar från naturvårdsföreningarna Fältbiologerna och Bevara Ojnareskogen, men även privatpersoner och anställda vid företag och myndigheter har intervjuats. Intervjumaterialet har kompletterats med sekundärdata främst i form av tidningsartiklar, för att ge en bakgrundsbild till konflikten.

Utifrån på mina intervjuer har jag identifierat tre huvuddrag i argumentationen om Ojnareskogens bevarande. Det handlar delvis om ekologiska argument vilka berör det externa naturlandskapet, skyddet av den biologiska mångfalden och vattenförsörjningen är de huvudsakliga argumenten. Delvis handlar det om politiska och juridiska argument, där argumenterar man att domen från Mark- och miljööverdomstolens är bristande. Striden för Ojnareskogens bevarande är central för hela Sveriges naturskydd då domen från HD blir prejudicerande. För Nordkalk tillstånd att bryta i Ojnareskogen skulle det underlätta för andra exploatörer att i framtiden etablera sig i känsliga naturområden. Protestanterna kritiserar även storskalig råvaruutvinning då det strider mot deras strävan att skydda och bevara landskap med höga naturvärden. Till sist handlar det om behovet av den interna skogen. Protestanternas argument handlar om ett långsiktigt bevarande av den fysiska skogen, men också av det inre

landskapet. Mina informanter menar att människan förutom att ha ett praktiskt behov av skog också har ett existentiellt behov av oexploaterade naturområden.

Konflikten i Ojnareskogen är intressant då ett landskap tillmäts två vitt skilda betydelser. Nordkalk tillskriver landskapet ekonomiska värden och vill utvinna en resurs som de sedan kan sälja. Aktivisterna ser naturvärdena i landskapet och vill bevara skogen för dess egenvärde. Vilken tolkning av landskapet som kommer ges makten att forma Ojnareskogen är ännu inte avgjort.

7. Referenser

- Anderberg, A. (2012). Fältbiologerna i frontlinjen, *Fältbiologen*, 3, s. 10-11
- Atkins, P., Simmons, I., Roberts, B. (1998). *People, Land & Time*, London, Arnold
- Avaaz, (2012). *Sweden: Save Gotland's protected nature from mining*, hämtad 2012-11-21, från Avaaz:
http://www.avaaz.org/en/petition/Stop_limestone_quarry_to_secure_fresh_water_reserve_and_natural_habitat_for_a_number_of_endangered_species/
- Bevara Ojnareskogen, (2012). *Om föreningen Bevara ojnareskogen*, hämtad 2012-11-21, från Bevara Ojnareskogen: <http://www.ojnareskogen.se/about/>
- Clark, G. (2005). Secondary data. I Flowerdew, R. & Martin, D. (Red.), *Methods in human geography*, Harlow, Prentice Hall
- Crang, M. (1998). *Cultural Geography*, London, Routledge
- Cresswell, T. (2004). *Place, a short introduction*, Malden, MA, Blackwell Publishers
- Dagens Nyheter, (2009-11-19). *Naturvårdsverket överklagar kalkbrott till HD*, hämtad 2012-10-23 från Dagens Nyheter: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/naturvardsverket-overklagar-kalkbrott-till-hd->
- Dagens Nyheter, (2012-07-31). *Gotländsk strid om kalkbrott trappas upp*, hämtad 2012-10-23 från Dagens Nyheter: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/gotlandsk-strid-om-kalkbrott-trappas-upp>
- Dagens Nyheter, (2012-10-17). *HD stoppar avverkningen i Ojnareskogen*, hämtad 2012-10-23, från Dagens Nyheter <http://www.dn.se/nyheter/sverige/hd-stoppar-avverkningen-i-ojnareskogen>
- Duncan, J., & Duncan, N. (2001). The Aestheticization of the Politics of Landscape Preservation, *Annals of the Association of American Geographers*, 91(2), s. 387-409.
- Friström, A. (2012). Ökat stöd för protesterna, *Sveriges Natur*, 103 (4), s. 54-55
- Fältbiologerna, (2012a). *Om Fältbiologerna*, hämtad 2012-11-19, från Fältbiologerna: <http://faltbiologerna.se/om-faltbiologerna>
- Fältbiologerna, (2012b). *Idag överklagar vi Bungedomen*, hämtad 2012-11-19 från Fältbiologerna: <http://www.faltbiologerna.se/pressmeddelanden/idag-overklagar-vi-bungedomen>
- Fältbiologerna, (2012c). *Sorgetåg för Ojnareskogen*, hämtad 2012-11-20, från Fältbiologerna; <http://www.faltbiologerna.se/pressmeddelanden/sorgetag-for-ojnareskogen>
- Fältbiologerna, (2012d). *Vi stannar- Kampen fortsätter i Ojnareskogen*, hämtad 2012-11-20, från Fältbiologerna: <http://www.faltbiologerna.se/pressmeddelanden/vi-stannar-kampen-fortsatter-i-ojnareskogen>
- Fältbiologerna, (2012e). *HD stoppar arbetet i Ojnareskogen*, hämtad 2012-11-19 från Fältbiologerna: <http://www.faltbiologerna.se/pressmeddelanden/hd-stoppar-arbetet-i-ojnareskogen>
- Gren, M. & Hallin, P-O. (2003). *Kulturgeografi, en ämneestetisk introduktion*, Malmö, Liber
- Gullander, B.(Red.). (1971). *Linné på Gotland, utdrag ur Carl Linneaus' dagboksmanuskript från gotländska resan 1741, ur den publicerade reseberättelsen samt ur andra tryckta arbeten*, Stockholm, Nordstedt & Söners förlag
- Göteborgsposten, (2012-07-05). *Kalkbrytning på Gotland tillåts*, hämtad 2012-10-25, från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.996560-kalkbrytning-pa-gotland-tillats>
- Göteborgsposten, (2012-08-06). *Aktivister kvar vid kalktäkt*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.1026698-aktivister-kvar-vid-kalktakt>
- Göteborgsposten, (2012-07-17). *Demonstranter stoppar avverkning*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.1006679-demonstranter-stoppar-avverkning>

- Göteborgsposten, (2012-07-18). *Aktivister backar från kalkbrott*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.1007911-aktivister-backar-fran-kalkbrott>
- Göteborgsposten, (2012-08-29). *Tre omhändertagna vid Ojnareskogen*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.1048587-tre-omhandertagna-vid-ojnareskogen>
- Göteborgsposten, (2012-08-30). *Flera tros gömma sig i Ojnareskogen*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.1049695-flera-tros-gomma-sig-i-ojnareskogen-2012>
- Göteborgsposten, (2012-10-20). *Tältläger ska bort från Ojnareskogen*, hämtad 2012-10-25 från Göteborgsposten: <http://www.gp.se/nyheter/1.1102640-taltlager-ska-bort-fran-ojnareskogen>
- Hartshorne, R. (1939). *The nature of geography, a critical survey of current thought in the light of the past*, Lancaster, Pennsylvania, Ass. of American Geographer, volume XXXIX, numbers 3 and 4
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (2. uppl.), (S-E. Torhell, Övers.). Lund, Studentlitteratur
- Leino, P. (2012-08-30). Norra Gotland som upplagt för konflikt, *Gotlands Allehanda*
- Leighly, J. (Red.). (1963). *Land and Life. A selection of writings of Carl Ortwin Sauer*, Berkeley, University of California Press
- Länsstyrelsen, (2012a). *Bräntings Haid*, hämtad 2012-11-21, från Länsstyrelsen Gotlands Län: <http://www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat/brantings-haid/Pages/index.aspx>
- Länsstyrelsen, (2012b). *Bästeträsk*, hämtad 2012-11-14 från Länsstyrelsen Gotlands Län: <http://www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat/bastetrask/Pages/index.aspx>
- Mitchell, D., (2000). *Cultural Geography, a critical introduction*, Malden, MA, Blackwell Publishers
- Mitchell, D., (2008). New Axioms for reading the landscape: paying attention to political economy and social justice. I J.L. Wescoat & D.M. Johnston (ed.), *Political Economies of Landscape Change, Places of integrative power* (s. 29-47), Dordrecht, Springer
- Nationalencyklopedin, (2012a). *Natura 2000*, hämtad 2012-11-21, från Nationalencyklopedin: <http://www.ne.se/natura-2000>
- Nationalencyklopedin, (2012b). *Inhibition*, hämtad 2012-11-27, från Nationalencyklopedin: <http://www.ne.se/inhibition/211725>
- Nationalencyklopedin, (2012c). *Civil Olydnad*, hämtad 2012-12-20, från Nationalencyklopedin: <http://www.ne.se/lang/civil-olydnad>
- Naturvårdverket, (2012). *Habitatdirektivet*, Hämtad 2012-11-27, från Naturvårdverket: <http://www.naturvardsverket.se/Handbocker/Artskyddsforordningen/Ovriga-lagar/Artskydd-i-EU-och-i-Sverige/Habitatdirektivet/Syftet-med-habitatdirektivet/>
- Neuman, J. (2012-08-29). *Bakgrund: Konflikten i Bunge på Gotland*, Sveriges Radio, Nyheter, Hämtad 2012-11-27, från Sveriges Radio: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5250059>
- Nordkalk, (2011-12-21). *Nordkalk har idag lämnat in överklagande i Bungemålet*, hämtad 2012-11-19 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1243&news_offset=20
- Nordkalk, (2012-05-21). *JO-anmälan mot Naturvårdsverket*, hämtad 2012-11-19 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1292&news_offset=20
- Nordkalk, (2012-08-03). *Sju års rättsprocess äntligen över?*, hämtad 2012-11-19 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1318&news_offset=10

- Nordkalk, (2012-08-06). *Felaktiga påståenden om oljespill och olagliga aktioner*, hämtad 2012-11-19 från Nordkalk:
http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1319&news_offset=10
- Nordkalk, (2012-08-20). *Kan man lita på den svenska miljörelsen?* Hämtad 2012-11-20 från Nordkalk:
http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1325&news_offset=10
- Nordkalk, (2012-09-06). *Fakta om kalkstenstäkt Bunge Ducker*, hämtad 2012-11-20 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1334&news_offset=0
- Nordkalk, (2012-09-13a). *Stora investeringar på Gotland*, hämtad 2012-11-20 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1339&news_offset=0
- Nordkalk, (2012-09-13b). *Kalkbrott eller rättshaveri?* Hämtad 2012-11-20 från Nordkalk: http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1340&news_offset=0
- Nordkalk, (2012-11-15). *Debattinlägg: Kalkbrottet i Bunge – Sveriges största miljömål?* hämtad 2012-11-20 från Nordkalk:
http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=875&newsID=1362&news_offset=0
- Nordkalk, (2012). *Verksamhetsorter*, hämtad 2012-11-19, från Nordkalk:
<http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=1063>
- Nordkalk, (2013). *Storugns*, hämtad 2013-01-11, från Nordkalk:
<http://www.nordkalk.se/default.asp?viewID=925>
- Nyheter/Ekot, (2012-08-29). *Bakgrund, konflikten i Bunge på Gotland*, hämtad 2012-12-21, från Sveriges Radio:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5250059>
- Olwig, K. (1996). Recovering the Substantive Nature of Landscape, *Annals of the Association of American Geographers*, 86, s. 630-653
- Rettig Group, (2013). *Företaget*, hämtad 2013-01-11, från Rettig:
<http://www.rettig.fi/foretaget>
- Schama, S. (1995). *Skog, Landskap och minne*, (G. Lundborg, Övers.). Stockholm, Whalström & Widstrand
- Smith, N. (2008). *Uneven development, Nature, capital and the production of space*, 3rd edition, Athens, GA, The University of Georgia Press
- Smith, N. & O'Keefe, P. (1980). Geography, Marx and the concept of nature, *Antipode*, 12, s. 30-39
- Starrin, B. & Svensson, P-G. (Red.). (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Lund, Studentlitteratur
- Studio Ett, (2012-08-31). *Protesterna växer i Ojnareskogen*, hämtad 2012-12-21, från Sveriges Radio: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=5252717>
- Svenska Dagbladet, (2012-07-07). *Naturvårdsverket överklagar buntedom*, hämtad 2012-10-25 från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/protester-mot-gotlandskt-kalkbrott_7332693.svd
- Svenska Dagbladet, (2012-08-02). *Nu överklagar vi Bunedomen*, hämtad 2012-11-14 från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/nu-overklagar-vi-bunedomen_7389782.svd
- Svenska Dagbladet, (2012-08-28). *Polisen flyttar på aktivister*, hämtad 2012-10-25 från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/aktivister-i-bunge-stoppade-av-polisen_7453966.svd
- Svenska Dagbladet, (2012-08-30a). *Fler protester mot kalkbrottet på Gotland*, hämtad 2012-10-25, från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/ fler-protester-mot-kalkbrottet-pa-gotland_7461364.svd
- Svenska Dagbladet, (2012-08-30b). *Omstridd avverkning kan avgöras av EU-domstol*, hämtas 2012-10-25, från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/omstridd-avverkning-kan-avgoras-av-eu-domstol_7459210.svd

- Svenska Dagbladet, (2012-09-01). *Avverkningen på Gotland avbryts*, hämtad 2012-10-25, från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/avverkningen-pa-gotland-avbryts_7465770.svd
- Svenska Dagbladet, (2012-09-05). *Nordkalk möter länsstyrelsen*, hämtad 2012-10-25, från Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/nordkalk-moter-lansstyrelsen_7475000.svd
- Åström, J. (2012). Långt från skogen, staten och kapitalet tar lagen i egna händer, *Fältbiologen*, 3, s. 12-13
- Östman, P., Barrefors, O., Luksepp, K., Molin, L. & Öberg, S. (1994). *Geografi: människan, resurserna, miljön*, Stockholm, Almqvist & Wiksell
- Östnytt, (2012-08-28). *Demonstranter lyftes bort av polisen*, hämtad 2012-12-21, från SVT play: <http://www.svtplay.se/klipp/259881/demonstranter-lyftes-bort-av-polisen>

Appendix I, intervjuguider

Protesterande

Person

Namn, ålder, hemort, bo, sysselsättning
Är du aktiv i en förening, vilken, hur länge
och varför?

Skog

Vad tänker du om jag säger skog?
Vad betyder skogen för dig?
Vilka värden finns i en skog? Kan man
mäta dessa?
Har skogen ett syfte, vilket?
För vem finns skogen? Har skogen ett
egenvärde?

Ojnarens skogen

Hur har du deltagit i protesterna?
Varför anser du att frågan berör dig?
Vilka är dina främsta argument mot kalk-
brottet?
Tror du det var viktigt att det handlade om
en skog?
Hur motiverar du bruket av civilolydnad?
Betyder Nordkalks argument någonting
för dig?
Är det placeringen- eller kalkbrottet som
är fel?
Har du en personlig relation till den här
platsen?
Framtiden?
Tillägg, egna tankar?

Länsstyrelsen

Person

Namn, Ålder, hemort, arbetsplats, titel,
uppdrag inom yrket,

Skog

Vad tänker du om jag säger skog?
Vad betyder skogen för dig?

Vilka värden finns i en skog? Kan man
mäta dessa?
Har skogen ett syfte, vilket?
För vem finns skogen? Har skogen ett
egenvärde?
Hur arbetar Länsstyrelsen med skog, na-
turvård?

Ojnarens skogen

Vad är länsstyrelsens ståndpunkt i konflik-
ten?
Vad anser ni om protesterna? Civilolyd-
nad?
Hur har dialogen gått med de olika si-
dorna?
Platsen?
Hur vill länsstyrelsen att marken ska an-
vändas? Varför?
Framtiden?

Reportrar

Hur länge har du bevakat konflikten?
Vad har du rapporterat om?

Hur har dialogen gått mellan de olika par-
terna?
Vilka argument har framförts?
Skiljer sig språket man använder åt- hur
talar man om platsen?

Hur är debatten lokalt?
Tar Gotlänningar ställning? Splittrande
fråga?
Vad anser lokal befolkning om aktivister-
na?
Är det jobben mot vattnet?

Hur har den juridiska processen sett ut?
Vem äger marken?

Din personliga åsikt- ändrats?

Appendix II, intervjupersoner

Isak Wadsö är 20 år, bor och är uppväxt i Lund. Han arbetar som informatör åt Fältbiologerna och har varit aktiv i föreningen sedan 2009. Var på Gotland under sommaren och deltog i protesterna i början av augusti.

Intervjun ägde rum den 23 november 2012 i Lund, 10.20-11.00

Samuel Eiriksson är 22 år bor och är uppväxt i lund. Samuel är student och ordförande för Skånes Fältbiologer. Han har varit aktiv i föreningen i elva år. I somras bodde han i protestlägret på Gotland under de två första veckorna i juli. Han deltog även vid de stora demonstrationerna i Anna-Gretas Hage i början av augusti.

Intervjun ägde rum den 27 november 2012 i Malmö, 13.25-14.00

Ditte Green Petersen är 25 år och har varit medlem i Fältbiologerna sedan 2002. Hon bor numer i Malmö men kommer från Gotland, hennes mamma bor i Rute, i närheten av det planerade brottet. Har tidigare arbetat mot kalkbrottsplanerna och i somras deltog hon i förhindrandet av avverkningen.

Intervjun ägde rum den 30 november 2012 i Malmö, 15.00-15.30

Dan Glöde är utvecklingschef på Mellanskog och ansvarar för miljöfrågor.

Intervjun skedde via telefon den 29 november 2012, 08.40-09.20

Alva Snis Sigtryggson är 19 år, biologistuderande och ordförande för Fältbiologernas distrikt Stockholm-Uppland-Gotland. Hon har varit aktiv i föreningen sedan 2009. Hon blev tidigare i år tilldelad priset som årets miljöhjälte för sitt engagemang i Ojnareskogen av Världsnaturfonden. Hon kommer från Stockholm men bor sen i hös-tas i Fårösund på Gotland. Hon bodde under större delen av sommaren i lägret.

Intervjun skedde via telefon den 1 december 2012, 10.30-11.10

Anna-Lena Fritz är chef på natur och friluftslivsenheten på länsstyrelsen på Gotland samt disputerad biolog.

Intervjun ägde rum den 4 december 2012 i Visby, Gotland, 10.50-11.30

Daniel Heilborn är arkitekt och bor sen åtta år på Gotland. Daniel har bidragit till opinionsarbetet genom att skriva många inlägg i debatten och under sommaren bodde han i cirka fem veckor med sin familj i skogen och deltog aktivt i protestaktionerna.

Intervjun ägde rum den 4 december 2012 i Visby, 13.50-14.20

Eva Klint Langland är reporter på Gotlands Allehanda, har bevakat konflikten sedan 2005 och var mycket ute i fält under sommaren.

Intervjun ägde rum tillsammans med Per Leino den 4 december 2012, i Visby, Gotland, 15.50-16.50

Per Leino är reporter på Gotlands Allehanda och har främst bevakat de juridiska handlingarna i konflikten kring kalkbrottet.

Intervjun ägde rum tillsammans med Eva Klint Langland den 4 december 2012, i Visby, Gotland, 15.50-16.50

Henrik Radhe är reporter och fotograf på Gotlands Allehanda och har bevakat konflikten sen 2005.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012, i Visby, Gotland, 08.50-09.15

Jakob Wallin är utbildad biolog och arbetar även som snickare. Kommer från Dalarna men bor sedan fem år på Gotland. Han började engagera sig i frågan under 2009. Under sommaren 2012 deltog han i protesterna.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 i Visby, Gotland, 10.30-11.00

Olov Söderdahl, är ordförande i föreningen Bevara Ojnareskogen och pensionär. Han kommer från Gotland och bor i Fleringe. Har varit engagerad i frågan sen starten 2005. Han deltog aktivt vid protesterna under sommaren.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 tillsammans med Kristina Bohman Söderdahl och Eva Falk, i Visby, Gotland, 13.10-13.30

Kristina Bohman Söderdahl, är sekreterare i föreningen Bevara Ojnareskogen och pensionär. Hon kommer ursprungligen från norra Sverige men bor sen en längre tid tillbaka i Fleringe. Hon har varit engagerad i frågan sen starten 2005. Deltog aktivt i protesterna under sommaren.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 tillsammans med Kristina Bohman Söderdahl och Eva Falk, i Visby, Gotland, 13.10-13.30

Eva Falk, medlem i föreningen Bevara Ojnareskogen. Hon bor i närheten av det planerade brottet och deltog under protesterna i somras.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 tillsammans med Kristina Bohman Söderdahl och Eva Falk, i Visby, Gotland, 13.10-13.30

Salomon Abresparr är 22 år och är uppväxt i Stockholm men bor nu i Fårösund på Gotland. Salomon är deltidsanställd av Fältbiologerna samt föreningens ordförande. Han har varit aktiv i föreningen sedan 2009. Salomon deltog i protesterna hela sommaren och är fortsatt aktiv i kampen för Ojnareskogen.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 i Fårösund, Gotland, 17.30-17.55

Maria Tranvik är 22 år och aktiv i Fältbiologerna, tidigare student. Hon kommer från Växjö men bor numer i Fårösund på Gotland. Hon bodde under större delen av sommaren i protestlägret.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012 i Fårösund, Gotland, 18.05-19.12

Malin Norrby är 25 år, kommer från Gotland och bor numer i Fårösund. Hon deltog under större delen av sommaren i protestlägret.

Intervjun ägde rum den 5 december 2012, i Fårösund, Gotland, 20.40-21.05

Anton Sjöstedt är 24 år och bodde i lägret under hela sommaren och har nu flyttat permanent till Gotland.

Intervjun ägde rum den 6 december 2012 i Fårösund, Gotland, 10.45-11.10

Nisse Karlström, 61 år, skogshuggare och f.d. lantbrukare. Han bor på en gård i Bunge. Nisse började engagera sig i frågan i somras, deltog aktivt i förhindrandet av avverkningen.

Intervjun skedde via telefon den 6 december 2012, 13.10-13.30

Bertil Ström, 48 år och lantbrukare bosatt i Bunge. Bertil var med i ett inslag i tv4s Kalla Fakta 2011 och har varit engagerad i frågan sedan 2005. Under sommaren deltog han aktivt i protesterna, bl.a. placerade han sin traktor så att avverkningsmaskinerna inte kunde passera in till skogen.

Intervjun skedde via telefon den 7 december 2012, 09.30-09.45

Lisa Wanneby är aktiv i föreningen Bevara Ojnareskogen och har varit mycket aktiv i frågan sedan starten. Är bosatt i Oskarshamn och deltog i sommarens protestaktioner.

Intervjun skedde via telefon den 10 december 2012, 15.20-15.55

Håkan Phil, projektansvarig för Bunge Ducker och vice VD för geologi & miljö på Nordkalk.

Intervjun skedde via telefon den 20 december 2012, 14.20- 14.35

Appendix III, vad har hänt i Ojnareskogen

2005 dec	Miljödomstolen ger tillstånd för provbrotten i Bunge Ducker. Domen överklagas.
2006 sep	Miljööverdomstolen ger tillstånd till provbrotten.
2008 dec	MD avvisar Nordkalks ansökan för hela kalktäckten.
2009 okt	MÖD beslutar om tillåtlighet för hela kalktäckten- tilldelar MD att fastställa villkor, domen överklagas.
2010	HD tar inte upp ärendet.
2011 nov	MD beslutar att inte fastställa villkor och lämnar därmed inget tillstånd.

2012

5 juli	MÖD beslutar om föreskrifter, vissa villkor kvarstår för länsstyrelsen att meddela, och ger tillstånd för hela kalktäckten i Bunge Ducker.
7 juli	Naturvårdsverket lämnar in en fördjupad överklagan till HD.
9 juli	Fältbiologerna uppmanar till ockupation av Ojnareskogen och startar protestlägret.
10 juli	HD avvisar krav på inhibition.
17 juli	Aktivisterna hindrar Mellanskogs röjningsarbete vid Klinthagen.
6 aug	Avverkningarna påbörjas och förhindras.
28 aug	Mellanskog försöker återigen avverka, polisen får förstärkning från Stockholm. Demonstrationerna i Anna-Gretas Hage förhindrar avverkningen.
1 sep	Greenpeace kedjar fast sig vid maskinerna, Mellanskog meddelar att man avslutar försöken till avverkning i Ojnareskogen.
sep	Länsstyrelsen på Gotland ger Nordkalk föreläggande.
sep	HD meddelar att man beslutat att ta upp frågan.
17 okt	Beviljar HD partiellt provningstillstånd och beslutar om inhibition.

MD, mark- och miljödomstolen

MÖD, Mark- och miljööverdomstolen

HD, Högsta domstolen